

**Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**  
**Кафедра Філології**

Реєстраційний № \_\_\_\_\_

**Кваліфікаційна робота**

**Вивчення звичаїв пов'язаних з циклом людського життя та святковими днями у  
світлі міжетнічних відносин у м.Рахів**

**Титор Золтан Васильович**

Студент IV-го курсу

Освітня програма: 014 Середня освіта (Мова і література угорська)

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 2 / 31 березня 2022 року

Науковий керівник:

**Кейс Маргарета Юріївна**

кандидат наук, доцент

Завідувач кафедру:

**Берегсасі Аніко Ференцівна**

доктор габілітований, професор

Робота захищена на оцінку \_\_\_\_\_, «\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2022 року

Протокол № \_\_\_\_\_ / 2022

**Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

**Кафедра Філології**

**Кваліфікаційна робота**

**Вивчення звичаїв пов'язаних з циклом людського життя та святковими днями у  
світлі міжетнічних відносин у м.Рахів**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконав: студент IV-го курсу

Титор Золтан Васильович

Освітня програма: 014 Середня освіта (Мова і література угорська)

Науковий керівник: Кейс Маргарета Юріївна

кандидат наук, доцент

Рецензент: Марку Аніта Ласлівна

доктор філософії, доцент

Берегове  
2022

## II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

### Filológia Tanszék

**AZ EMBERÉLET FORDULÓIHOZ ÉS A JELES NAPOKHOZ FÚZÓDÓ  
SZOKÁSOK VIZSGÁLATA AZ INTERETNIKUS KAPCSOLATOK TÜKRÉBEN  
RAHÓN**  
Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

**Készítette:** Titor Zoltán

IV. évfolyamos hallgató

**Képzési program:** 014 Középfokú oktatás (Magyar nyelv és irodalom)

**Témavezető:** Dr. Kész Margit

kandidátus, docens

**Recenzens:** Dr. Márku Anita

PhD, docens

## Tartalom

1. Bevezetés.....	6
2. Szakirodalom feldolgozás .....	8
2.1. A jeles napok szokásainak kutatástrténete.....	9
2.2. Az emberélet fordulójának kutatástörténete.....	12
3. Kutatott anyag feldolgozása és összehasonlító elemzése.....	16
3.1. húsvét.....	16
3.2. karácsony.....	26
3.3. születés.....	31
3.4. temetés.....	37
4. Összegzés .....	42
5. Резюме .....	43
6. Felhasznált szakirodalom .....	44

## Зміст

1. Вступ.....	6
2. Опрацювання фахової літератури.....	8
2.1.Історія дослідження визначних днів.....	9
2.2.Історія дослідження важливих подій людського життя .....	12
3. Аналіз зібраного матеріалу .....	16
3.1.Пасха.....	16
3.2.Різдво .....	26
3.3.Народження.....	31
3.4.Похорон .....	37
4. Висновки.....	42
5. Резюме .....	43
6. Використана література .....	44

## I. Bevezetés

Az emberiség életét évszázadokig a mezőgazdasági termelés határozta meg. Az ünnepek a munkatevékenységekhez és a természeti jelenségekhez voltak köthetők. Meghatározott volt évszázadokon keresztül a szertartások, ünnepnapok kelléktára. Szabályrendszerek sokasága irányította az életvitelt, amelyben a jeles napoknak, az emberi élet kiemelkedő fordulóinak különleges szerepük volt. Megelőzte őket egy előkészületi ráhangoló időszak, majd maga az ünnepi rítus, aztán a lezáró cselekmények. A konklúziót adó ünnepi időszak minden esetben eltért a hétköznapoktól. Munkavégzési tilalom, rituális ételek készítése, meghatározott szakrális és profán szertartások elvégzése jellemezte. Szülőföldemen, a multikulturális Kárpátalján, Rahón, a jeles napokhoz és az emberélet fordulóihoz tartozó ünnepek megtartották a különböző nemzetekhez és vallásokhoz tartozó jegyeiket, hagyományos kereteiket, azonban nem kerülhették el a kölcsönös egymásra hatást és a változást sem.

Témaválasztásomat az is indokolja, hogy tapasztalatom alapján a hagyományos népszokások eltűnőben vannak, de nem minden esetben tűnnek el véglegesen. Egy olyan átalakulási folyamatnak lehetünk a tanúi, amely szerint némely szokás helyébe új lép, de némelynek az eszközei, rítusai újulnak meg, alakulnak át, alkalmazkodnak a modernizálódó társadalom és közösség igényeihez átalakulva működnek. Különösen érdekesnek találtam a népszokások multikulturális szempontú vizsgálatát.

**A kutatás módszertana:** személyes megfigyelés, félig strukturált interjúk készítése, hólabda módszer alkalmazásával.

**A munkám célja:** már csak az emlékezetekben élő, illetve a valóságban még természetesen működő rítusok, rahói hagyományos jelesnapi és az emberi élet fordulóihoz köthető népszokások bemutatását a változás és a különböző nemzetiségek és vallások összehasonlítása szemszögéből

### Hipotézisei:

1. Rahón még napjainkban is élnek a jelesnapi és az emberélet fordulóihoz köthető szokáshagyományok
2. A településen élő különböző nemzetiségek és vallások a népszokások terén is kölcsönhatással vannak egymásra
3. Az élő szokáshagyomány állandó változáson megy keresztül

4. A szláv lakosság hagyományit tekintve több archaikus elemet őrzött meg a magyarságéhoz viszonyítva

5. A Rahón élő magyarság szokáshagyományában az asszimilációs folyamatok révén eltűnőben vannak a magyar nyelvterületen megszokott ünneplési toposzok.

## II. Kutatástörténet

A hagyományos közösségekben fontos szerepe van annak, hogy az élet dolgai szimbolikus rendben működjenek. Minden kultúra kialakítja a jelképek sajátos értelmezését, jelentéseit, értékrendjét. A népszokások alkotják a kultúra nagyon gondosan strukturált, szimbolikus részét, rendet, identitást, értelmet, egyensúlyállapotot eredményezve az egyén és a közösség számára.<sup>1</sup> Ez lenne a magyarázata annak, hogy minden ember szokása, cselekedetei csak a saját kultúráján belül értelmezhető.<sup>2</sup>

A népszokás tágabb értelemben minden olyan szokás: „...amely szabályozza a parasztság életét, a munkát, a társadalmi érintkezést, a környezetről való gondoskodást, a hétköznapok és az ünnepek egész rendszerét, tartalmát. A népszokás a közösség által közvetített és elfogadott viselkedési minta, életmód. Szűkebb értelemben a népszokások az ünnepekhez kapcsolódó szokásokat jelentik.”<sup>3</sup>

A népszokások főbb csoportjai a következők

1. Naptári ünnepek, jeles napok (pl. karácsony, húsvét, pünkösöd,);
2. A gazdasági élet ünnepei (pl. aratás, szüret, fonó, lekvárfőzés);
3. Az emberi élet ünnepei (pl. keresztelő, lakodalom, temetés)
4. Emlékünnepek (pl. fogadott ünnepek, politikai ünnepek)

Az ünnep összekapcsolja a múltat, a jelent és a jövőt és ezzel értelmet ad az emberi életnek. Az ünnep szükségképpen kapcsolatot teremt a múlttal és a jövővel. Aki ünnepel, az vállalja a múltat és a jövőt, elfogadja az időnek azokat a dimenzióit is, amelyek rejtve vannak az emberek előtt. Az ünnep elősegíti az idő elfogadását, kiveszi az embert a történelem folyamából és lehetőséget ad arra, hogy legalább időlegesen elkülönüljön a múltól. Megszabadít a mindennapi kötelességek terhétől.<sup>4</sup>

Az jeles napok, ünnepek kutatásának gazdag néprajzi szakirodalma van.

---

<sup>1</sup> Eliade 1952. 12-18

<sup>2</sup> Keszeg 2006 :5-6

<sup>3</sup> Tátrai-Karácsony, 1997

<sup>4</sup> Barna 2004 :162



## A jeles napok szokásainak kutatástörténete

Kezdetben a kutatók az ünnepi események vizsgálatára koncentráltak, nem figyeltek a hétköznapi cselekvésekre. Napjainkig tartó fogalmi és terminológiai bizonytalanságot eredményezett a magyar szokáskutatásban is.<sup>5</sup>

A magyar nyelvterületen a népszokások kutatásai a XIX. század közepétől kezdődött, előtte csak elszórt, szórványos közlemények láttak nyomdafestékeket.<sup>6</sup>

Időrendben az elsők között jelent meg kutatásaival Róheim Géza, aki az évkör különböző időszakait: a téli, tavaszi és nyári ünnepi szokásokat nemcsak leírta, hanem jellegzetes szimbólumokként értelmezte és elemezte. Széleskörű szakirodalommal rendelkezett, elsősorban a szomszédos népek hasonló tradícióit hasonlította össze.<sup>7</sup>

Rendkívül gazdag anyagot dolgoz fel Bálint Sándor a katolikus népélet ünnepeit bemutatva. Főként A Szeged környéki tanyák szokásvilágára koncentrált. Már diákként felkeltette érdeklődést a hagyományos kultúra, s a háborús időkben is végezte értékmentő kutatásait. Bár a vallásos szokások bemutatása Bálint Sándor munkássága idején nem hozott népszerűséget, ő mégsem adta fel.<sup>8</sup>

Dömötör Tekla is elsők között írta le és elemezte a magyar népszokásokat, összehasonlítva a szomszédos népek szokásaival. A kutatástörténet terén is alapos munkát végzett. Az 1970-es évektől kutatásai révén megszorodnak a szokásokkal foglalkozó publikációk. Dömötör Tekla a magyar kalendáriumi szokások történeti rétegeivel, a szokásköltéssel, a népi színjátszással és a néphit kutatásával foglalkozott.<sup>9</sup>

Katona Lajos kutatómunkája a 20. század fordulón teljesedett ki. A Mikulással, a krampusszal, betlehemi csillaggal, Luca napjával, stb. összegyűjtött írásai 1982-ben jelentek meg egy kötetben.<sup>10</sup>

---

<sup>5</sup> Dömötör 1964; 1972; 1983

<sup>6</sup> Tátrai 1990 : 105

<sup>7</sup> Róheim, 1920

<sup>8</sup> Bálint, 1942

<sup>9</sup> Dömötör, 1972

<sup>10</sup> Katona, 1982

A 20. század elejének tájmonográfiái közül ki kell emelnünk Kiss Géza Ormánsági folklórt bemutató könyvét. Kiss Géza Kákicson kezdte el gyűjteni az ormánysági népelet adatait.<sup>11</sup>

Végh Antal a szatmári kenyérsütéshez, lekvár főzéshez, disznótorhoz fűződő emlékeit írja le *Több nap, mint kolbász c.* könyvében. Az író könyve lezárásaképp ezt írja: „Nem kell mindig csak nagy dolgokra gondolnunk. A hétköznapok apró eseményei, a múlt emlékei, régi családi szokások, a gyermekkorunk visszatérő eseményei is éppen olyan értékesek, mint a történelmi korok, a nagy sorsfordulókról szóló krónikák. Aki nem tudja, honnan jött, csak nehezen vagy sehogyan se érzékeli, hol tart ma. És ha nem ismeri a maga mögött hagyott utat, ugyan honnan is tudhatná, hova megy? Ezért érdekes minden emlék, minden szó, minden a múltból felvillanó kép, ami a miénk.”<sup>12</sup>

Az újabb kutatások között meg kell említenünk Verebélyi Kincsőt, aki a szokásoknak három alapvető rétegét különböztette meg. Az első csoportba tartoztak a mindennap ismétlődő sztereotip cselekvések. A másodikba a kitüntetett alkalomhoz fűződő, pl. a dramatikus szokások, szertartások. A harmadikba pedig a jog és az erkölcs fogalmaihoz szorosan kapcsolható cselekvésrendszerek, például a becsület, a tisztesség és a pontosság a munkavégzésben. Kiemelte, hogy az ünnepi szokásaink egy része még a gyakori színjátékszerű elemek és a jól megszerkesztett dramaturgia ellenére sem tekinthetők egyértelműen valódi színjátékoknak. Résztevői egyfajta életszerepet alakítanak, leggyakrabban meghatározott személyek, pl. szülők, keresztszülők, valósíthatják meg. Valamint úgy gondolta, hogy kevés olyan ünnep van, amelynek a középpontjába szöveg áll. A karácsonyhoz fűződő szövegek, vagyis a kántálóének, rigmusok, köszöntők, betlehemes játékok beépültek egy-egy vallásos közösség tudatába.<sup>13</sup>

Népi vallásosság és néphit kutatásai kikerülhetlenné tették Barna Gábor számára is az ünnepek emberekre, közösségekre gyakorolt hatásának vizsgálatát. Szerinte az ünneplő ember vállalja a múltat és a jövőt, elfogadva az időnek ember előtt rejtett mélyebb dimenzióit. Azáltal, hogy egy pillanatra kiemeli az embert a múltó idő hétköznapi időstruktúrájából, megszünteti azt,

---

<sup>11</sup> Kiss, 1937

<sup>12</sup> Végh 1982:66

<sup>13</sup> Verebélyi, 1998: 28-35

és ez által saját időstruktúrát teremt. A mindennapok kötelességeinek terheitől megszabadulva kilép az itt és most korlátaik közül.<sup>14</sup>

A kortárs Erdélyi kutatók közül fontos megemlítenünk Pozsony Ferenc

A kárpátaljai néprajzi kutatásban az 1980-as évek végén, az 1990-es évek elején gyűjtők egész sora jelentkezett értékes adatfeltáró munkával. S. Benedek András és Punykó Mária szerkesztésében megjelenő helytörténeti és néprajzi antológiákban már elfeledett békebeli kiadványok, valamint Kárpátaljával kapcsolatos néprajzi és helytörténeti írások kerültek az olvasóközönség elé. Kiemelkedő kutatást végzett Vári Fábán László József Attila-díjas kárpátaljai magyar költő, kinek balladagyűjtései mellett néprajzos és műfordítói tevékenysége is számottevő.<sup>15</sup>

Móricz Kálmán nagydobronyról szóló monográfiájával precedens értékű kiadványt hozott létre, amelyben az unikális palóc település szokásait is részletesen mutatja be.<sup>16</sup>

Szintén megemlíthető Punykó Mária, mint a kárpátaljai magyarlakta települések hiedelemvilágának kutatója és gyűjtője. Kiemelkedik továbbá a 70-80-as években Bergújfaluban gyűjtött meséit.<sup>17</sup>

Fontos megemlítenünk dr. Kész Margit kárpátaljai néprajzkutatót, aki kiemelkedő gyűjtést végzett a kárpátaljai népi gyógyászat, néphit és népi vallásosság terén.<sup>18</sup>

Fedák Anita kárpátaljai néprajzkutató tevékenysége is számottevő, aki a 2007-ben megjelent Kongózás, muzsákolás, gubázás Kárpátalján c. munkájában lakodalmas, temetkezési ill. egyéb népszokásokkal foglalkozik.<sup>19</sup>

---

<sup>14</sup> Barna, 2004: 162

<sup>15</sup> Vári Fábán L. 1992

<sup>16</sup> Móricz, 1993

<sup>17</sup> Punykó, 1994

<sup>18</sup> Kész, 2006; 2016; 1219a; 2019b

<sup>19</sup> Fedák, 2007

## Emberélet fordulójának kutatástörténete

Az emberi élet a kezdetektől a végéig átmeneti rítusok sorozatán megy keresztül. Az első ilyen állomás az születés. Voigt Vilmos szerint: „A születés szokáskörét egy-egy közösségben élő és működő szokásrendszer egészében kell elhelyezni, és így lehet értelmezni. Az egyes szokás-elemek megléte vagy hiánya, más elemmel való kicserélése, kapcsolódásainak rendje a maga konkrétságában jelzi egy adott közösség gondolkodását az újszülött gyermekről, végső soron az életről abban az értelemben, hogy mind az egyén, mind a család, mind a tágabb értelemben vett társadalom célja az élet folyamatosságának a fenntartása.”<sup>20</sup>

A születés hagyományköre része lett az egy-egy község, vidék, közösség népszokásait, az élet nagy fordulóihoz kapcsolódó hagyományokat bemutató, különböző szempontokból értékelő munkáknak. Továbbá egyre több szerző érdeklődése fordul immár kiemelten a születés szokásegység felé. A szerzőknél érezhető az a törekvés, hogy a születés körüli hagyományokat mind szélesebb összefüggésbe ágyazva mutassák be, hasznosítva a néprajztudomány újabb elméleti, módszertani eredményeit. Egyre több utalást kapunk a szokások alakulásáról, a hiedelmek intenzitásának változásáról. Mérheterlenül gazdag a házasságkötési szokások magyar formakincse. A formai gazdagságból eddig talán a lakodalom népzenei feldolgozásának lakodalom leírása érzékeltet leg többet.<sup>21</sup>

A kutatók felhívták az emberiség figyelmét arra, hogy mennyire beágyazódott a születés témaköre a gazdasági és társadalmi életbe. Morvay Judit munkássága nyomán a meddő nők, terhes, gyermekágyas vagy gyermeket szült menyecskék családon belüli helyzetéről, és az őket körülvevő közösséghez való viszonyáról kapunk társadalomnéprajzi képet.<sup>22</sup>

A 20. század elején gyűjtött anyagok között is találunk már házassági szokások leírását. Szendrey Ákos<sup>23</sup> és Szendrey Zsigmond<sup>24</sup> magyar házasságkötés szokásait dolgozták ki.

A lakodalmi dalokat a 20. század közepén gyűjtötték össze, A Magyar Népzene Tára III/A–B kötetben. Ebben találkozhatunk még teljes körű lakodalmi leírással. Ugyanakkor

---

<sup>20</sup> Voigt 1988: 48

<sup>21</sup> A teljesség igénye nélkül: Györgyi, 1990; Jung, 1978; Kiss, 1964; Kovács, 1988; Kós, 1972; Kresz, 1949

<sup>22</sup> Morvay, 1981

<sup>23</sup> Szendrey Á., 1935

<sup>24</sup> Szendrei Zs., 1933

vőfély- és násznagykönyvek is tartalmaznak hasonló jellegű gyűjtéseket. A hagyomány vázlatát tartalmazták, és néhány ez alkalomból íródott verset.

Kárpátaljai viszonylatban is találhatunk leírást a keresztelőt illetően, ezeket a szokásokat Móricz Kálmán kutatta elsőként Kárpátalján, Nagydobrony című monográfiájában.<sup>25</sup>

A magyar parasztság temetkezési szokásainak, halálról, túlvilágról alkotott hiedelmeinek s a halottakkal kapcsolatos eljárások tárgyi kellékeinek vizsgálata kezdetei óta foglalkoztatta a néprajztudományt. Sőt, a túlvilág-, illetve lélekhit kutatásának körében már korábban is készültek értekezések.

Voigt Vilmos A Magyar Folklór c. munkájában áttekintést ad arról, mi a halál, milyen képet festenek róla az emberek, s melyek azok a teendők, amit általában az elhunyt hozzátartozóinak el kell látniuk a veszteség után. Megjegyzi, hogy a halál az emberi élet minden más eseményével visszavonhatatlanabb, hiszen megmásíthatatlan. A születés után tárul ki a jövő, a házasságkötés ideális esetben egy életre szól ugyan, de nem zárja le az egyén életét olyan végérvényes módon, mint a halál.<sup>26</sup>

A szokáskutatás a temetési szokások látványos szokáscelemekéit reprezentálta. A szokások hiedelem háttérét Szendrey Zsigmond vizsgálta<sup>27</sup> . mélyrehatóan. A magyarság néprajza IV. kötetében Solymossy Sándor ismertette a lélekhitre és túlvilágra vonatkozó képzeteket<sup>28</sup>.

A halállal, halottal kapcsolatos hiedelmek rendszerező vizsgálatát Pócs Éva tanulmányaiban találhatjuk meg.<sup>29</sup> A néphitkutatás kimagasló egyénisége Diószegi Vilmos, aki a lélekhit, valamint a halottlátó hiedelemkör kutatásában jutott új eredményekre.<sup>30</sup> A lélekhit vonatkozásában tanulságosak Hoppál Mihály tanulmányai. A kutató a hiedelem rendszer ősi szerkezetét vette vizsgálat alá az uráli népeknél, s terjeszti ki eredményeit a napjainkban még gyűjthető anyagra, melyet ethnoszemiotikai és strukturális módszerekkel vizsgál.<sup>31</sup>

---

<sup>25</sup> Móricz, 1993

<sup>26</sup> Voight, 1988

<sup>27</sup> Szendrey, 1933

<sup>28</sup> Solymossy, 1943

<sup>29</sup> Pócs, 1980; 2003; 2006

<sup>30</sup> Diószegi, 1954

<sup>31</sup> Hoppál 1975; 1980

Szintén nagyon gazdag anyagot dolgoz fel Kunt Ernő az Utolsó átváltozás című munkájában Kunt megfogalmazta a temetkezési szokások utasításait is:

- a tovább élőkért veszteség lehetőleg rugalmas feloldására, a végzetes krízishelyzet kiküszöbölésére.

- az elhunyt testi maradványainak eltávolítására, az élők közül a higiénés veszély elhárításáért;

- az elhunyt emlékének fenntartásáról.

A rituális rendszer és funkció szempontjából Kunt Ernő a következő elkülönülő cselekménycsoportokat állapítja meg.

A temetkezési szokásokra vonatkozó társadalmi parancsok mélyén a következő funkciók figyelhetők meg:

1. megelőző (preventív) funkció: a közelgő halál elhárítása és mind az élettől búcsúzóknak, mind pedig környezetének felkészítése a várható eseményre.

2. megállapító (konstatáló) funkció: a halál tényének megállapítása az adott kultúra ismereteinek megfelelő módon.

3. elkülönítő (differenciáló) funkció: a halottra irányul. Hangsúlyozottan megkülönbözteti az élőket és a holtakat. A halott öltöztetése, a kiemelkedő ravatal, az egész halottközponturna rituális „színjáték” mind-mind az élet és a halál minőségének fokozott megkülönböztetésére szolgálnak.

4. kihirdető (deklaráló) funkció: a közösség hagyományosan meghatározott részét-, amelynek együttműködését a haláleset befolyásolhatja-, értesítik, erre a közösség általában azzal válaszol, hogy- abbahagyva a folyamatban lévő tevékenységet- megkezdi azoknak a feladatoknak az elvégzését, amelyek a munkamegosztásban rájuk esnek. Ez a funkció az organizációs és rituális kódok segítségével valósul meg.

5. összpontosító (koncentráló) funkció: a közösség kijelöli azt a helyet, ahol a veszteség érte, s ahová erőit egyesíteni kell. Ez általában a halálozás, ill. a temetés színhelye.

6. mentesítő funkció: a napi munkáktól mentesítést nyújt mindazoknak, akik a halott körüli tevékenységet látják el.

7. mozgósító (imperatív) funkció: a hagyományos munkamegosztás szerint kijelölt feladatra mozgósítja az érintetteket.

8. bemutató (demonstráló) funkció: a közösség bemutatja, hogy milyen fokig sajátította el a normákat, a hagyományokat.

9. értékelő funkció: a temetés alkalmával minősítik az elhunyt létstratégiáját. Értékelik a közösséget is, hogyan teljesítette feladatát.

10. kiigazító (korrigáló) funkció: az elhunyttal vagy a halála által érintett közvetlen társadalmi környezettel szembeni közösségi vagy egyéni méltánytalanságokat igyekeznek rendezni, orvosolni. Igyekeznek biztosítani a közösség zökkenőmentes együttműködését<sup>32</sup>

Voigt Vilmos leírása alapján az öregkor velejárója, hogy az embereknél felerősödik a halálra való készülődés. Ezt leginkább mindennapi tevékenységük bizonyítja, mivel láthatjuk, hogy mindent helyesen akarnak tenni, hogy rendezett körülményeket hagyhassanak maguk után. A halál közeledtét minden ember igyekszik utaló jelekből kiolvasni, bár mindenki által elismert tény, hogy a halál idejét senki nem tudhatja. Az emberek többsége fél a haláltól, de legalább a szenvedéstől. Azt remélik, hogy a halál ne szenvedés legyen, hanem az életet lezáró, méltóságos befejezés. A temetkezési szokások nemcsak a halálról és a túlvilágról való vallási elgondolásokat tükrözik, hanem az emberi létről szólókat is, sőt még arra is kiterjednek, hogy a társadalom zavartalan működését fenntartsák.<sup>33</sup>

---

<sup>32</sup> Kunt, 1987: 21-30

<sup>33</sup> Voigt 1998: 412

### III. Kutatott anyag feldolgozása és összehasonlító elemzése

#### Jelesnapi szokások

Húsvét

Dolgozatomban vizsgált település a többnemzetiségű és vegyes vallású Rahó.<sup>34</sup>

A Rahón töltött éveim megfigyelő vizsgálata, valamint a konkrétan a témára fókuszáló kutatómunkám eredményeként azt tapasztaltam, hogy a településen a szakrális ünnepek megtartása a közösség életstratégiájának fontos része. Egyik adatközlőm egy igaz történettel támasztotta alá a hitét abba, hogy aki nem tartja be a vallási ünnepeket, arra az egyénre és családjára könyörtelen istenítélet csap le.

*„Személyesen ismertem egy olyan családot. Március 18-án van Szent Mihály csodájának a napja, ilyenkor valaki a barátaiért, valaki egészségért, gyógyulásért tart böjtös napot. Olyanról is hallottam, hogy ellenség rovására tartottak, ez halálos bűn. Egy buzgó kommunista férfi épp ezen a napon készült elmenni füvet kaszálni, mondták is neki, hogy Mihály csodanapja van, ne menjen, egy napot csak kibír. Erre nagyon gonosz szemekkel nézett arra, aki mondta neki, és nagy dühösen azt mondta: „Annyit fogok kaszálni, hogy a ti Mihályotok csodálkozni fog, utánam lesz a csoda!” Délben haza is jött a nagy munka után. Hetente tisztították a szennyvízcsatornát, épp erre a napra esett ezt a tisztítás. Csak kinyitotta a gödröt, bele is esett. Egy idő után az apja ment utána, ő is beesett. Azután a fűt vágó férfi testvére jött, ő is beesett, majd a felesége is. Így egy nap alatt négy ember halt meg, olyanban, amiben eddig nem egyszer csinálva karcolásuk sem volt. Már 35 éve történt ez a csoda. Így vette el a férfi a család életét,*

---

<sup>34</sup> <sup>34</sup> Rahó és környéke Kárpátalja megye legkeletibb részén terül el. Határos Romániával, valamint a szomszédos Ivano-Frankivszk megyével. Lakosságának 70 %-a ukrán (hucul), 10 %-a román, 9 %-a magyar. A járási székhely Rahó festői hegyek völgyében, a Fehér és Fekete Tisza összefolyásától mintegy 1,5 km-re terül el. A város első említése a XIV. századból származik. Rahó az ország legmagasabban fekvő városa – 820 méterrel a tengerszint fölött helyezkedik el. A járás területén található Ukrajna legmagasabb pontja, a Hoverla avagy magyarul Hóvár (2061 méter). A járás területén még 4 olyan hegy található, amelyeknek magassága meghaladja a 2000 métert: Brebeneszkul (2035 m), Pop Ivan (2020 m), Petrosz (2020 m), Hutin Temnatik (2007 m). A járásban 10 ásványvízforrás található. A folyók halakban gazdagok, találunk a környéken szép számmal pisztrángot és dunai lazacot is. A rahói járás területén fekszik a Kárpáti Bioszféra Rezervátum, mely az UNESCO által védett területek hálózatának tagja, valamint számos más természetvédelmi terület is.



*csak azért, mert nem tisztelte meg, gúnyolta a szent napját.*” (Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)

A húsvéti időszak a hamvazószerdával kezdődik. A hamvazó szerda pontos leírását Bárth János munkájában találtam: *„A templomokban azzal a hamuval hamvaztak, amely az előző évi szentelt barka elégetésével keletkezett. A mise előtt a pap megszentelte a hamut, majd megjelölte vele az elé járuló hívek homlokát. Közben ezt mondta: „Emlékezzél meg ember, hogy porból lettél és porrá leszel.” A szertartáson a hagyományos életformában élő katolikus falvak és városok apraja-nagyja részt vett.”*<sup>35</sup> Rahón, a római katolikus szertartásban is pontosan így zajlik, semmiféle eltérést nem találtam. Újabban a szertartás két nyelven zajlik, az ukrán hívek többsége miatt. Napjainkban Rrahón a gyors asszimiláció tette szükségessé a római katolikus templomban a 21. század végéig kizárólag magyar nyelven folyó prédikációt ukrán nyelvűvel kiegészíteni.

A hamvazószerda kezdi meg a nagyböjt idejét. A nagyböjt ideje 40 napig tart. *„Nagyböjt (lat. Quadragesima): szent idő, Jézus Krisztus negyven napi böjtölésének, majd kínszenvedésének emlékezete →hamvazószerdától →húsvétvasárnapig.”*<sup>36</sup> . A böjt szigorúsága eltérő a különböző felekezeteknél. Az adatközlőim elmondása szerint a római katolikusok a hústól, zsírtól tartózkodnak. A szigorú önmegtartóztatást a böjt első hetében, hamvazószerdán, majd a böjt minden péntekén, nagyszombaton délig. A közbeeső hetekben a 21. század első feléig hétfőn, szerdán és pénteken kötelezően betartották a húsmentes napokat, de újabban már csak a pénteket. Vannak, akik negyven napon keresztül tartózkodnak a húsfogyasztástól. A görögkatolikusok és az ortodox pravoszlávok hathetes böjtöt tartanak napjainkban is, amely alatt szigorúan tartózkodnak mindenféle állati eredetű ételtől. Nemcsak húst, de tejterméket, tojást sem fogyasztanak. Egyes hívek, felfogadják, hogy a böjti idő alatt, csak egyszer, naplemente után esznek. Addig még vizet sem vesznek a szájukba. Ők, nagycsütörtöktől húsvét vasárnapig teljes ételtilalmat fogadnak. A római katolikus ezt a szigorú böjtöt negyvenelésnek nevezik. A hivatalos egyház az ilyen önsanyargató böjtölést tiltja, ezért aki mégis betartja, titokban teszi azt.

---

<sup>35</sup> Bárth 1990: 403

<sup>36</sup> <http://lexikon.katolikus.hu/N/nagyb%C3%B6jt.html> 2022/04/05 14:18)

A szakirodalom is ír arról, hogy a böjt szigora az idők folyamán változik: *„A böjt szigorúsága sokszor változott és tájanként is különbözött a történelem folyamán. Általában fokozatosan enyhültek a feltételek, az öregek azonban sok helyen ezeket az enyhítéseket nem fogadták el. Továbbra is a régi módi szerinti szigorúsággal böjtöltek”*<sup>37</sup>. Rahón a szigorúságot a görögkatolikus és az ortodox pravoszláv egyház híveinél figyelhetjük meg, a római katolikus egyház újabban enyhített a szabályokon.

A böjti időszakban jellemző, hogy a szakrális kommunikációra szánt idő kibővül. Lovász Irén szerint, amikor a szakrális kommunikációról beszélünk, akkor arról az általános, emberi, de kultúránként és vallásonként különböző formában megmutatkozó jelenségről van szó, ahogy az ember kapcsolatot teremt a természetfölötti hatalommal vagy hatalmakkal, erőkkel.<sup>38</sup> A böjti szakrális kommunikáció gyakran paraliturgikus elemekkel bővül. Az ima szerepe megnő. gyakran imádkoznak, keresztútat járnak a hívek. Rahón van olyan lakos, aki nagyböjt idején felfogadja, hogy minden éjjel éjfélkor felkel és két vagy három órán keresztül imádkozik.

A nagyböjti időszak kiemelkedő napja, a virágvasárnap. Ezen a napon Jézus Krisztus dicsőn bevonul Jeruzsálembe, ahol a lakosok nagy szeretettel fogadják. Egy idő múlva, ezek a lakosok öletik meg. *„Az egyház virágvasárnap ünnepli Jézus diadalmas jeruzsálemi bevonulását. A Biblia szerint ekkor sokan ágakat törtek a fákról, és a számaron haladó Krisztus elé szórták. Ennek emlékezetére alakult ki a mediterránumban a pálmás, az északibb tájakon pedig a barkás körmenet. Utóbbihoz kapcsolódik a virágvasárnapi barkaszentelés és a barka szentelményként való felhasználása, kezelése.”*<sup>39</sup>

A mise elején a pap megáldja a barkákat, Rahón *cicaberkének* hívják, vagy *sutkának*, amely szlávból átvett szó. Az áldást kint a templomudvarban tartja meg, ezután a hívek bevonulnak a misére. Bárth János munkájában találtam egy feljegyzést,

---

<sup>37</sup> Bárth 1990 :403

<sup>38</sup> Lovász: 2002:7. Lásd még Mohay Tamást, aki arról ír, hogy a népi vallásosságban a vallással kapcsolatos szimbólumok és az imádság az Istennel való eredményes közbenjárás eszközeiként kapnak hangsúlyt. A népi kereszténységben a Mindenható rendszeresen közbenjár gyermekeiért és gondot visel rájuk, ami befolyásolható a hívek ígéreteivel és az egyes áhitatformákkal. Ebből eredeztethető az egyes „eszközök”, mint a bizonyos ünnepek és alkalmak, a szent helyek és a hatásos imák fontossága. Mohay 1999: 543.

<sup>39</sup> Bárth 1990: 404

hogyan vannak helyek, ahol ünnepi körmenetet tartanak, Rahón nem szokás. Az ajtókat sem zárják be, és a pap nem kopog, hogy nyissák ki az ajtót. „A barkát a nagymise előtt szentelte meg a pap, majd kiosztotta a híveknek. Ezután az ünneplő emberek barkával a kezükben körmenetben megkerülték a templomot. Közben a templomajtót bezárták, vagy legalábbis becsukták. Amikor a körmenet eleje visszaérkezett a templom bejárata elé, a pap a körmeneti kereszttel háromszor megzörgette az ajtót. Erre az ajtót kinyitották. A hívek bevonultak a templomba, ahol meghallgatták a nagymisét.”<sup>40</sup>

A szakirodalom is említi, hogy a laikus vallásosságban a szentelt barkának nagy szerepe van. „A virágvasárnap hazavitt szentelt barkát a nép nagyon sokféle célra használta. Lenyelésével és elégetésével gyógyítottak. A barkás ággal vesszőzve varázsoltak”<sup>41</sup>.

Az adatközlőm elmondása szerint, Rahón a barkaszentelés és a nagyhéthez fűződő hiedelmek a következők: „A szláv és a magyar lakosok Rahón is hisznek abban, hogy a szentelt barkával meg kell veregetni a lányokat, hogy szépek, egészségesek és tetszetősek legyenek. A ruszinok, amikor hazaérnek a szentelésből, a szentelt barka virágából lenyeletnek egyet-egyet a háziállatokkal. A nagyhét idejében szoktak utoljára gyóntatni.” ((Bakonyi Gizella, helybeli 60 éves, rómaikatolikus, magyar hölgy))

Rahón a katolikus és ortodox hívők napjainkban is betartják az egyházi előírt szabályokat. A katolikus egyház előírása szerint évi egyszer kötelező gyónni a húsvéti időszakban. Az utolsó három napban nagyon nyomatékos okkal szokott gyóntatni a pap, mivel eddig kellett elvégezni a szent gyónást.

„Mindenki azon igyekszik, hogy minél később gyónjon, hogy kevesebb bűne legyen húsvétra.” (Weinrauch Irénke, helybeli 70 éves, rómaikatolikus, magyar hölgy)

A laikus vallásgyakorlás szép példája az adatközlő által értelmezett nagycsütörtöki események magyarázata: „Nagycsütörtök, az utolsó vacsora napja. E napon Jézus megalapítja az Eucharisziát, a katolikusok legszentebb ereklyéjét. Nagycsütörtök esti liturgiájában az utolsó vacsora felidézésével az eucharisztia alapítására emlékezünk, amikor Jézus maga köré gyűjtötte tanítványait. E napon a

---

<sup>40</sup> Bárth 1990: 405

<sup>41</sup> <https://katolikus.hu/cikk/nagycsutortok-az-eucharisztia-oltariszentseg-es-a-papsag-egyhazi-rend-alapitasanak-unnep-30199404> 2022/01/15

*harangok is elnémulnak, másképp azt mondják Rómába mennek, szombat esti miséig”.*  
(Bakonyi Gizella, helybeli 60 éves, rómaikatolikus, magyar hölgy )

Rahón általában ezen a napon sütik a pászkát. Egyik adatközlőm szerint *„Hajnalban felkelnek az asszonyok és a házi kemencében, amit a férfiak jól kimelegítenek megsütik az pászkát. A pászkákat általában a legidősebb asszony dagasztotta és a legfiatalabb tette a kemencébe. A szokás magyarázatát nem sikerült lejegyeznem. Általában mindig három különböző méretű, díszítettségű pászkát sütnek. Amelyiket megszentelik, az a legnagyobb és legdíszesebb: egy nagy kereszt a közepén, kis madárcák, , és egy fonat körben az oldalán. A második kevésbé díszített pászka az, amelyet nem viszik szentelni, hanem a vendégeknek, szánnak. Harmadik a gyerekeknek készített kis pászka. Gyakran minden gyermeknek van egy kis kosárkája, amit vihet szentelni. Abban a kosárkában sok édesség és egy kis angyalka képe, egy rózsafüzér s a pászka található. Személyes példának is be tudom mutatni, hogy az én gyermekkoromban nekem mindig volt egy saját kis kosaram, amely tele volt csoki nyuszival, csoki tojásokkal és a közepén mindig a szép, kis pászka”.* (Bakonyi Gizella, helybeli 60 éves, rómaikatolikus, magyar hölgy )

Nagypéntek szigorú böjti nap, teljes hústilalommal. Az egyházi szabályozás szerint a római katolikusok háromszor étkezhetnek, ebből csak egyszer lakhatnak jól. A görögkatolikus és az ortodox pravoszláv hívek ilyenkor általában teljes böjtöt fogadnak, semmiféle eledelt nem vesznek magukhoz.

*„Nagyszombat az egyház gyásznapja. A katolikus templomokban egész nap lehetőség van a szentsír előtt imádkozni. Este van a nagyszombati vigília. Ez a mise nem rendelkezik kezdettel, folytatása a nagypénteki misének. A görögkatolikusok általában egész éjszaka vannak a misén és hajnali öt órakor megszentelik az ételeket, a mise náluk éjfélkor kezdődik. A római katolikusok csak este egy misére gyűlnek össze és másnap reggel szentelik az ételeket.”* (Bakonyi Gizella, helybeli 60 éves, rómaikatolikus, magyar hölgy )

Az ételszentelés rítusa a húsvéti szakrális események kiemelkedő szegmense, a vigília szertartásának utolsó mozzanata, amely lezárja a húsvéti előkészületet: a negyvennapos böjtöt, a testi, lelki, környezeti, megtisztulásra irányuló cselekményeket, a gyászt. Bálint Sándor szerint: A húsvéti ételszentelés a szentelményeknek egyik fajtája. Az ételek megáldására már Krisztus is példát mutatott a csodálatos

kenyérszaporításnál és az utolsó vacsorán. A megszentelt húsvéti eledel megvédte a híveket a hosszú böjt, megtartóztatás után a mértéktelenség kísértéseitől. Ezek az ételek többfélék és jelképes értelmük is van. <sup>42</sup> Földváry Miklós István írja, hogy mint minden szakramentális (tárgyakat megszentelő) rítus, az ételszentelés is Közép-Európában volt a legnépszerűbb. <sup>43</sup>

Az adatközlő szavait idézve: „*Húsvét vasárnapja Jézus Krisztus feltámadásának napja. Ez a kereszténység legszentebb napja. Ekkor az élet legyőzi a halált, és az Isten egyszülött fia, aki kínhalált szenvedett, de feltámadt és mindenkinek üdvösséget hozott. A szentelésre előkészített kosarak tartalma, mérete és díszítése szintén nagyon változott. Ez az asszimilációnak is köszönhető, annak is, hogy most nyitott formában zajlik és mindenki látja, sajnos a versengés itt is érvényes.* (Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)

*Regén a családok több főből, gyerekből, közeli rokonból állt össze, és ezért nem volt értelme egy ilyen családnak több kosarat vinni, úgyis egy helyes fogyasztják el. Ezért nagy jelenség volt a nagy kosár, amit két vagy négy ember is vitte. A római katolikus emberek körében is elterjedt, viszont ezt a görög katolikus egyház híveinél meglehet figyelni, mivel a hucul családok sokkal nagyobbak voltak a magyar illetve a német családoknál.* (Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)

*Akosarak tartalma nagyon eltér, mindenki azt tesz, amit jónak lát, vagy azt, amit a családjában megszokott. Egyértelműen pászka, kalács kell, egy tojás felvágva, kolbász, sonka. Sokan sót is tesznek. Van, aki alkoholt tesz. Sajtot, túrót is tesznek. Reszelt tormát is láthatunk a kosarakban, céklát is. Sokan gyertyát is tesznek, amit szenteléskor begyűjtanak, a gyertya a feltámadás és az új élet, remény jele. Zöldhagymát is tesznek, fasírtot is, hímestojást is. Szőlőt is láthatunk, csoki táblát is, cukorkát, csoki tojásokat, ezt általában gyermek kosarakban találhatunk, de felnőttek kosarában is láthatjuk. Almát, banánt, narancs szeleteket, retket, paradicsomot is láthatunk a kosarakban. Sokféle töltött kolbászt találhatunk itt, az egyik neve BÁRÁNYKA, ez egy bárány bordájába töltött tojás, prézli, hús darabok, amelyeket kisütik a braderben*

---

<sup>42</sup> Bálint 1937: 225

<sup>43</sup> Földváry Miklós István: A pászka vacsora emlékezete a kereszténységben és a húsvéti ételszentelés. Forrás: <http://class-phil.elte.hu/sites/default/files/profilok/foeldvaremiklosistvan/Convivium-Földváry-VB-FM.pdf> (utolsó megtekintés: 2021. 06. 10.)

(*tűzhely*). *Szalonnát is tesznek. Oreót is találtam az egyik gyermekkosárban.* (Bakonyi Gizella, helybeli 60 éves, rómaikatolikus, magyar hölgy )

A szakirodalomban is megjelenő motívum a pászkaszentelő terítők különlegessége.<sup>44</sup>

Rahón élő adatközlőim is említették a szentelményes kosarat takaró terítőkről: *„A kosár díszítése lehet Terülő Mirtuszlonc , tulipán. Szentelés előtt a kosarak le vannak zárva egy terítőt tesznek. A terítő lehet fehér, vagy színes, hímzett, vagy csipkés. Van olyan terítő amelyiken magyar felirat hímzve van, ukrán hímzésű terítőket is láthatunk, sőt szláv feliratot is találhatunk. Ez nagyon jól megmutatja az asszimilációs folyamatot”.* (Bakonyi Gizella, helybeli 60 éves, rómaikatolikus, magyar hölgy )

Bár adatközlőim nem beszéltek róla, de az ukrán szakirodalom említi, hogy a bojkók és a huculok valaha a szentelményeket nem kosárban, hanem nagy, erre a célra készített, házilag szövött abroszban vitték szentelni, amelyet a hátukra illetve a ló hátára kötöttek. Külön vitték az óriási pászkát, külön a többi ételt. A pászkát általában a gazda vitte. presztízsnak számított a pászka nagysága. Volt, amikor meg kellett bontani a kemence száját ahhoz, hogy ki tudják venni a megsült pászkát. Az abroszból az év folyamán még elvetették a szemes terményt, de másra nem használták.<sup>45</sup>

*„Az ételszentelés időjárástól, évtől, paptól is függ. A jelenlegi pap általában a főtéren szokta megszentelni az ételeket, amikor a hívek egy nagy körben állnak. Volt olyan év is, amikor az időjárási viszonyok miatt a templomban a sorok oldalán lévő kosarakat megszentelte.* (Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)

Az ételszentelés laikus rítusa, mint szakrális cselekmény a 20. század második felében gyakran került veszélybe, de a hívek ragaszkodása napjainkig fenntartotta e hagyományt.

---

<sup>44</sup> Bárth 2013:152. Forrás: <https://edit.elte.hu/xmlui/handle/10831/21925>. (utolsó megtekintés: 2021. 06. 13.).

<sup>45</sup> Самотіс 2014: 108. Forrás: <https://nz.lviv.ua/archiv/2014-1/14.pdf> (Utolsó megtekintés: 2021. 06. 17.)

„A szovjet időben rejtve szentelték a templomban, nem volt semmi nyilvános és kihívó. Olyan jelenségről is hallottam, hogy pászka szentelő ember. Ez lehetett egy rokon, barát, avagy egy idegen is, akinek fizettek (ritka eset), akit megkértek, hogy menjen el a templomba és szentelje meg az ételeket, majd meg hozza vissza. Ezt a módszert azok a családok alkalmazták, amelyekben egy olyan ember volt, akit nem lenne jó, ha látják a templom környékén: orvosok, tanárok, gyógyszerészek, rendőrök, pártban lévő személyek. Azok az emberek mentek nyugodt lélekkel, akik nem féltek az elnyomó, mindent látó rendszertől: paraszt munkások, kőművesek, nyugdíjasok. (Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)

A gyerekeket nem vitték, vagyis nagyon ritkán, mert féltek attól, hogy az iskolában véletlenül elmondják, és ebből baj lehet. Ahogy tudjuk az iskolában, nagyban az ateizmust hirdették, s egy katolikus családban növekvő gyereknek eléggé nehéz volt megérteni, feldolgozni, hogy otthon egyet mondanak, az iskolában másat. Olyat is meséltek nekem, hogy a tanárnő a gyerek szüleihez is járt rózsafüzérre, az iskolában pedig az ateizmust hirdette. Egy eléggé nagy ellentmondás, amely sok gyerekben, most már felnőttön mély nyomot hagyott, amit még a hosszú évek sem tudják eltüntetni.” (Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)

A szentelés után hazatérő hívek csoportja úgy néz ki, mint egy hangyaboly, egyszer egységes, majd emberek százai külön oldalakba mennek. Napjainkig él a hiedelem, hogy a szentelés rítusára új ruhát kell felvenni, vagy legalább valamelyik ruhadarabnak újnak kell lennie. A szentelési rítus végén, ahogyan azt a vonatkozó szakirodalomban a magyar nyelvterület más részein is olvashatjuk, mindenki siet haza, mert aki elsőként lép otthonába, az egészséges, ügyes lesz az év folyamán.<sup>46</sup>

A szentelményekkel való hazatérésnek és az elfogyasztásuknak kötött forgatókönyve van: „A római katolikusoknál az a szokás, ha miséről jön haza a család, akkor az első, aki belép, a házba hangosan azt mondja: „Dicsértessék a Jézus Krisztus!” a többiek azt mondják: „Mindörökké ámen!”, húsvétvasárnapján pedig így szoktak bemenni a házba: „Feltámadt Krisztus!”, erre a válasz: „Valóban feltámadt!”, vagy a hosszabb változata: „Feltámadt Krisztus! Alleluja!”, a válasz: „Valóban feltámadt! Alleluja!”.

---

<sup>46</sup> Bartha 1999: 115

*Ezután a család ünnepi ruhában leül a kisasztalhoz vagy a nagyhoz is, ha a vendégek azonnal a mise után jönnek. Személyes példa: a családukból egyszer a mi családukból eszik, és később jönnek a vendégek. (Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)*

*A családfő szokta kivenni az ételeket a kosárból és az asztalra tenni őket.*

*A családfő egy kis darabot tör minden ételből és az állatoknak viszi, először ők esznek. Ezt nem csak a római katolikus hívek tartják be, hanem a görögkatolikusok is*

*Az étkezést egy közös imával szokták megnyitni. Azután a családfő mindenkinek a tányérba tesz egy szelet tojást és egy szár zöld fokhagymát. Ezzel kezdik az étkezést, majd mindenki tép egy csipetnyit a pászkából és azt is megeszi. Ezután mindenki kedvére ehet. A szentelt ételeket, ha vendégeket várnak el szokták rakni, hogy nekik is jusson, ha nem akkor megeszik. A morzsákat, vagy az állatoknak adják, vagy a tűzben égetik el.*

*Ezzel megemlékezzünk, megünnepeljük az év egyben legboldogabb és legszomorúbb ünnepét. A húsvéti ünnepkör nem ér véget a vasárnapi misével és ételszenteléssel. (Weinrauch Irénke, helybeli 70 éves, római katolikus, magyar hölgy )*

Húsvéthétfő a rahói római katolikusoknál is a locsolkodásról szól. Amelyen a férfiak meglocsolják a nőket, lányokat. „*Más néven: húsvéthétfő, ritkábban vízbevető hétfő. Az utóbbi elnevezés a húsvéti locsolkodásra utal, amellyel itt nem foglalkozunk, lévén teljesen világi szokás*”<sup>47</sup>A helyi lakosok elbeszélései alapján nagyon elterjedt jelenség volt. „*Ilyenkor a fiúk elővették a legjobb kölnit és mentek locsolni. Persze azután nehéz volt kimosni a sok illatot a hajunkból Most már egyre ritkábban járnak. Az idős férfiak még elmennek az ismerős hölgyekhez, de az is fakulóban van*” (Bakonyi Gizella, helybeli 60 éves, római katolikus, magyar hölgy ). A szláv lakosság körében nincs hagyománya locsolásának. Az alföldi falvakban megtalálhatjuk az analógiát, de a hegyvidéki szlávok nem vették át a szokáscelekményt.

2020-ban a rahói katolikusok sok újítással szembesültek a koronavírus miatt: a lelki áldozás, az online mise, az online keresztutak, vigíliák.

Rahón is nagyon hamar áttértek az online mise formára. A helyi plébános Mikulyák László atya, nagyon jó oldotta meg a helyzetet. Minden mise a Facebook

---

<sup>47</sup> Bárth 1990: 409



oldalon élőben közvetítve volt. A megadott link segítségével meg lehet találni, visszanézni az összes videót, amit ebben az időben feltöltöttek.

A húsvéti ünnepkör első „állomását”, a hamvazó szerdát (2020/02/26) még a templomokban élőben le tudott zajlani. A nagyböjt többi nagy napját már online ünnepelte a rahói közösség.

2022-ben pedig rémálomszerű húsvét köszöntött az Ukrajnában húsvétot ünneplő hívekre. Háborús időket élünk meg. A rahói magyarság nagy része elmenekült otthonról. A húsvéti hagyományos rítusokat a megcsappant magyarság töredéke tudta csak megtartani.

## Karácsonyi szokások

A karácsony, a téli ünnepekör egyik legfontosabb ünnepe. Jellegzetessége, hogy az ünnepre való felkészülés már november végén, azaz ősszel kezdődik. *„A karácsonyi ünnepekör az adventtal kezdődik, melynek az András naphoz (nov. 30.) legközelebb eső vasárnap. Néhol harangszóval jelezték, ettől kezdve tilos volt minden hangos, zenés szórakozás. A lányok és az asszonyok fekete, de legalábbis sötét színű ruhában jártak templomba.”*<sup>48</sup>

Az ünnepekör több jeles napot is számlál, amelyhez hagyományosan rítusok, szokáscselekmények kapcsolódtak az egész magyar nyelvterületen. *„Ez a ciklus magába foglal egy sor vallásos eredetű ünnepet (karácsony, aprószentek napja, vízkereszt), melyeknek saját jellemző szokásanyaguk van. Mégis az egész ciklusnak együttes jellege főként évkezdő; sőt már november végén, december elején - így Katalin, András, Borbála és Luca napján - is találunk olyan jósló és serkentő szokásokat, melyek az újév közeledésére figyelmeztetnek.”*<sup>49</sup>

A karácsonyt a nyugati világ december 25-én ünnepli, a keleti világ, január 7-én. Ez az eltérés annak köszönhető, hogy a keleti világ nem fogadta el a Gergely-naptárt, és a vallási szintéren maradt a Julián naptárnál. A karácsonyi ünnepekör jeles napjait Rahón mindkét két időpontban ünneplik. A római katolikusok és a reformátusok december 25-én, míg a görögkatolikusok és az ortodox pravoszlávok január 6-án.

*„Mi, Rahón mindig két ünnepet ünneplünk. ez nem is baj. Előbb eljönnek hozzánk a huculok, utána mi megyünk hozzájuk.” (Bakonyi Gizella, helybeli 60 éves, rómaikatolikus, magyar hölgy )*

Ez az időszak sok előkészülettel volt tele, és megváltoztatta az emberek életritmusát.

*„Regén még szigorú, heti 3 napos böjt betartása volt a kötelező. A szerda, péntek és a szombat húsmentes, tejmentes napoknak minősültek. Később ez a hagyomány fokozatosan két napra csökkent. Egyben a zajos ünnepségeket, multságokat is kerülték az emberek. A 20. századra ezek a szokások erősen kihűltek, manapság személyes tapasztalatom alapján, a fiatalabb generáció java része, csak a pénteki napot tartja be. Az idősebbek viszont hűen megtartják ezeket a napokat, van, aki nem csak nagyböjt, advent idejében, hanem az év minden*

---

<sup>48</sup> Balassa- Ortutay, 1979: 616

<sup>49</sup> Voigt Vilmos: 1998: 416

*szerdáját és péntekjét húsmentesen éli meg (pl. a szüleim)”. (Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)*

*„Az ünneplés elemi tartozéka az, hogy a hétköznapokkal szemben megváltozik a munkavégzés intenzitása és irányultsága munkafajták szerint. A gazdaságban csak a legszükségesebbeket végzik el a gazdák ebben a periódusban, míg az ünnep előkészítésére vonatkozó tevékenységek megsokszorozódnak.”<sup>50</sup>*

Az advent kezdete Szent András ünnepéhez kötődik. Az András napot (november 30) követő legközelebbi vasárnap, advent első vasárnapja. *„Négyhetes szent idő András napja (nov. 30.) és karácsony (dec. 25.) között.”<sup>51</sup>*

Az adventi időszak még egy sajátos jellegzetessége, a hajnali misék. A katolikus egyházban roráté misének nevezik. ezeken a miséken a kommunizmus éveiben csak az idősek jelentek meg. A rendszerváltás óta ez nem így van. Szép számmal vesznek részt rajta fiatalok, sőt gyermekek is. jelentésű reggeli fénysugarat. *„Az advent Krisztus-váró hangulatát alapvetően meghatározták a hajnali misék, amelyeket ebben az időszakban reggelente napfelkelte előtt tartott az egyház. A hajnali mise középkori magyar, illetve közép-európai liturgikus hagyomány.”<sup>52</sup>*

A roráté mise időpontja is változó, de általában kora reggel van, (6:00-6:30). Mire véget ér, a sötétségben kezdett mise, a templom ablakában látni az első szimbolikus fénysugarat.

*„A mise úgy kezdődik, hogy minden villany le van oltva, csak a pap és a ministráns gyertyája ég. Így vonulnak be, van, ahol egész mise alatt sem kapcsolják fel a villanyt, vagy csak minimálisan. Ennek segítségével egy misztikus hatást ér el a mise az emberek szívében. Saját megfigyelés alapján észrevettem, hogy a mise kezdetekor minden sötét és hideg, a mise végére pedig szinte más világba csöppen az ember” (Bakonyi Gizella, helybeli 60 éves, rómaikatolikus, magyar hölgy )*

A karácsonyi ünnepkörnek vannak még jeles napjai. Szent Miklós napját a római katolikus és református magyarok december 6-án ünneplik, míg a görögkatolikus és pravoszláv ruszin/ukránok december 19-én. Rahón ilyenkor a gyermekek többsége mindkét alkalommal kap ajándékot, hiszen a családok legalább műrokonosság szintjén (keresztszülők) keverednek

---

<sup>50</sup> Dömötör 1972: 14

<sup>51</sup> Bárth: 1990: 396

<sup>52</sup> Bárth: 1990: 396

egymással. A visszaemlékezések szerint a szovjet érában is „járt” a Mikulás, de csak a családi, belső térben. Az iskolában pedig a Télapó, „gyed moroz” hozta az ajándékot. A rendszerváltás óta Rahón a Mikulás ünneplése minden évben a templomban zajlik le, és minden gyerek, óvodástól, érettségizőig kap egy kis ajándékot. Cserébe a gyerekek verset mondanak, énekelnek. A Mikulásnak általában van segítőtje. A magyar nyelvterületen a gonosz szerepét krampusz kapta meg. Rahón és egész Kárpátalján a krampusz, mint segítőtű újabban van jelen a Mikulás mellett. A néprajzi szakirodalom is jegyzi, hogy a krampusz új jelenség a néphagyományban. *„A krampusz társaságában házról házra járó, gyermekeket megdorgáló és megdicsérő Mikulás alakja bizonyíthatóan nem régen ismert Magyarországon. Elsősorban a városokban tűnt fel, de a század eleje óta a falvakba is megfordul. A miklósolás keretében Lánkos Miklós és legénykísérői is feltűnnek az országban itt-ott, például, ők nem a gyerekeket, hanem a lányokat, asszonyokat, némelykor még felnőtött férfiakat is igyekeztek megijeszteni, megverni vagy csupán megrézfálni.”*<sup>53</sup>

A rahói szokáshagyományban Mikulás napjához időjósító hiedelem is tartozik: *„Ha ezen a napon esik a hó, akkor Mikulás rázza a szakállát, és a karácsony is szép havas lesz”* (Weinrauch Irénke, helybeli 70 éves, római katolikus, magyar hölgy )

Az advent idejére esett általában a disznótorok ideje is. Ilyenkor meghívták egymást a rokonok, barátok ismerősök és ettek, beszélgettek. A nyelvhasználat vegyes volt, az éneklés is. A magyarok tudták az ukrán dalokat, az ukránok meg a magyarokat.

A karácsony megünneplése rahón még napjainkban is fontos, multikulturális esemény.

*„A mi családunk karácsony előtt pár nappal díszíti a fát. A rokonaink, akik görögkatolikusok, újév előtt díszíti a fát, és egészen a julian vízkeresztig, január 19-ig áll. Nálunk is addig, mivel a családunk két vallásban tartja meg az ünnepet. Olyanról is hallottam Rahón, hogy vízkeresztig kell tartani a fát, és majd a szenteltvízzel megáldani, és csak azután leszedni. Van, aki annyira betartja a régi ünnepeket, hogy csak a régi újév után veszi le, mivel egy újév nem lehet karácsonyfa nélkül*

*A vacsorát egy közös imával, hálaadással kezdenek. Az imát általában a családfő, férfi vezeti. Az asztalon ott áll egy gyertya, ami karácsonyi mintákkal díszes, és a vacsora*

---

<sup>53</sup> Voigt Vilmos: 1998: 417

*kezdetekor begyűjtják, s addig ég, míg a vacsora tart. Oldalban mindig ott áll az adventi koszorú..”* (Bakonyi Gizella, helybeli 60 éves, rómaikatolikus, magyar hölgy )

Rahón a magyarok is ragaszkodnak a karácsony esti böjthöz, ha nem is tartják olyan sokszíniően a hagyományt, mint a szlávok. A római katolikusok a vacsorát mindig buzalevessel kezdik. A magyar nyelvterületen ez az étel nem ismert, mivel ez a szlávoktól átvett étel, és pedig a *кутья, kutja* étel. A szlávoknál is ezzel kezdik az étkezést. Jellemző még a hal, többféle elkészítési módban. Töltöttkáposzta, amelyet hús helyett gombával töltenek, töltött krumpli hallal. Édességeként mákos és diós bejglit, kelt kalács stb.

A hucul karácsony sokkal több hagyományos elemet megőrzött, mint a magyar. Karácsony este a rahói huculok nemcsak böjtös eledelt fogyasztanak, de számszerűen is ragaszkodnak a hagyományhoz. Tizenkét féle böjtös étel kerül ilyenkor az asztalra. feltétlenül lenni kell: aszalt szilvából készített kompótnak, nélkülözhetetlen a *кутья*, különféle töltelékkel töltött derelyefélék , gombalevesek, gombával töltött káposzta, halételnek stb. Vannak családok, ahol ilyenkor a szoba padlóját szénával szórják be. Még él az a hiedelem, hogy karácsonyeste bőségesen meg kell etetni az állatokat, mert különben bepanaszolják a gazdát a ház szellemének, aki bajt hozhat a ház lakóira. Karácsony másod-és harmadik napján a családok várják a betlehemezőket, kántálókat, vendégségbe járnak egymáshoz. A magyar a szláv családhoz és fordítva.

A hagyományos karácsonyi étkezés, amelyet a rahói magyarság már nem tart olyan szigorúan, mint a szlávok, a néprajzi szakirodalom szerint is évszázadokig minden mozzanatában szimbolikus jelentéssel bírt. *„Az ünnep csúcspontján, december 24-e estéjén és december 25-e délelőttjén azonban már ezek is szünetelnek, sok helyen még főzni sem illet ilyenkor. Az ünnep a táplálkozás rendjét és módját, az ünnepi ételek sorát, az ételfajták is befolyásolják. A karácsonyi asztal, a karácsonyi vacsora köré tömörülő tárgyak és cselekedetek egyszerre fejezik ki az ünnepi étkezés áldomás jellegét, a ház és lakóinak megáldását és tevékenységük, egészségük, egész életünk megszentelését, e megszenteltség jövőre vonatkozó biztosítását.”*<sup>54</sup>

A többnemzetiségű Rahón a magyar karácsony elmúltával következett az újév, január 1-je. Ez inkább világi ünnep szláv lakosság ilyenkor együtt ünnepel a magyarral Bár a szlávok többsége még böjtöl, hiszen az ő karácsonyuk január 6-án van. A településen még nagyon sok

---

<sup>54</sup> Voigt Vilmos 1998: 420

szláv család megtartja a régi újévet, január 14-én, amely egyben László nap is. Ilyenkor még tart a vendégeskedés, a mulatozás. A karácsonyi ünnepekört a szláv vízkereszt zárja, január 19-én.

Vízkereszt után következik a farsangi időszak. A farsang ideje és hossza minden évben más, mivel a húsvét mozgóünnep. *„A farsang hossza és naptári zárónapja minden évben más és más. Ezért is soroljuk a mozgó dátumú ünnepek csoportjába.”*<sup>55</sup>

*„A farsang név német nyelvterülethez köthető, osztrák-bajor eredetű szó, amelynek első írásos megjelenését többféle dátumhoz is kapcsolják.”*<sup>56</sup> Rahón a magyar nyelven beszélők is ukránosított kiejtéssel használják ФАРШАГИ (kiejtése: fársánhé). A visszaemlékezések szerint nagyon rég ünneplik a farsangi időt. A 2. század második felében is ünnepelték. Nem vettek tudomást az ünnep szakrális jellegéről. Bálokat, multságokat rendeztek a helyi éttermekben. Ha nagy volt a család, rokonság, akkor külön családok gyűltek össze. Volt külön vallási farsang is, ami most is összegyűjti a kis katolikus, magyar közösséget.

A görög katolikus egyháznál nem annyira elterjedt ez az ünneplés. Viszont meg lehet figyelni a Maszlenyica sajátos változatát. *„A maszlenyica (oroszul Масленица, ukránul Мачниця, belaruszul Масленица) a farsanghoz, illetve a karneválhoz hasonló egyhetes ünnep Oroszországban és a többi pravoszláv kultúrájú országban. A maszlenyica mozgóünnep; az ortodox húsvétot megelőző hathetes nagyböjt előtti héten ünneplik.”*<sup>57</sup>

A farsang végével elkezdődik a húsvét és a húsvéti böjt, amely az addigi vidám időszaknak a végét jelenti.

---

<sup>55</sup> (<http://users.atw.hu/begemot/articles/cikk120327.html> 2020/03/25 16:04)

<sup>56</sup> <http://lexikon.katolikus.hu/H/hamvaz%C3%B3szerda.html> 2020/03/25 16:58)  
(<https://katolikus.hu/cikk/hamvazoszerdaval-megkezdodik-a-husveti-elokeszuleti-ido-a-nagybojt-53270552> 2020/03/25 16:55)

<sup>57</sup> <http://paprakawellness.com.ua/telepulesek/ukrajna/raho-es-kornyeke> 2021/12/05 14:18)

## Az emberélet fordulóihoz kapcsolódó szokások

### Születés

Molnár V. József Az emberélet szentsége c. munkájában elmondja, hogy a szülőasszony ágát valamikor „boldogasszonyágyá”-nak nevezték, mert az áldott állapotban lévő nők védőasszonya Nagy-vagy Szülőboldogasszony volt: ő adott a gyermeknek életet, segítette az anyát „nehéz óráján”, s védte mindkettőt a gonosz ellen. Szerepét szülés után lánya, Boldogasszony vette át, akinek két angyal segített (az egyik az anyát, a másik a gyermeket őrizte). Később a Nagyboldogasszony Szent Annává, leánya pedig Szűz Máriává változott át. Szent Anna a szülés pillanatáig őrzi a vajúdo asszonyt, utána Szűz Mária a védelem, a gyermekágyas anya az ő szobra előtt éget gyertyát, s az ő képét tartja az ágyában; s Boldogasszony nappal örködik, éjszaka pedig virraszt a gyermek és anya fölött. A régi ember tudta, hogy a gyermek Isten akaratából születik, az új élet óhajtója és fogadója pedig a nő, s ő a hordozója is, tőle függ és általa befolyásolható a gyermek testi és lelki egészsége, kül-seje és természete, s jövő sorsa is. Éppen ezért csak rá vonatkozott minden varázslat, tilalom és szabály, csak ő lehetett a jóslatok alapja (a jelek vagy rajta láthatók, vagy jelenlétében mutatkoztak). A varázsló cselekvéseket vagy maga a nő végezte el a házasság folyamán, vagy az ura valamely tudós öregasszony segítségével, vagy pedig főleg a lakodalom alatt a férj női hozzátartozói.<sup>58</sup>

Napjainkban nagy figyelmet szentelnek a kismamáknak a környezetükben élő emberek. A várandósság ideje alatt a családtagok igyekeznek megkímélni az állapotos asszonyt a megerőltető munkáktól, igyekeznek a legjobb körülmények között tartani. Ám ez régen közel sem így történt. Ahogyan hallottam a nagyszülőktől, nem kímélték meg a várandós nőket, sok esetben a mezőn szültek, az aratás idején. A gyermekágyas idő sem volt tartós, aki az édesanyjával lakott, még csak-csak kipihente a szülés fájdalmait, de legtöbb esetben néhány nap után ismét dolgoztak, az újszülöttre pedig a nagymama, dédmama vigyázott. Rahó beszélgetőtársam szerint:” *A mostanihoz képest összehasonlítva, a nő semmi engedményt, nem kapott, most pedig teljesen elkényeztetik*

---

<sup>58</sup> Molnár 200: 58

*a nőt. Régen sokat szültek, gyakran sültek, és ez nem zavarta a mindennapi teendőket”*  
(Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)

Voigt Vilmos ír arról, hogy a születendő gyermek nemének, egészségének, sőt emberi tulajdonságainak a befolyásolása megkezdődhetett már a terhesség előtt is, és még kifejezettebbé vált a terhesség alatt. A várandósság a mindennapi élet (pl. a mindennapi munkavégzés) szintjén nem minősült különleges időszaknak, mégis sajátos, csak ezzel az állapottal összefüggő hiedelmek és szokás -cselekvések kísérték azt. Az idevágó kvantitatív elemzések kimutatják, hogy a preventív mágikus eljárások és a megfelelően tartott életmód szabályai előbb és elsősorban a magzattá vonatkoznak, az anya védelme pedig a szülés közeledtével válik hangsúlyozottabbá.<sup>59</sup>

Rahón a gyermek születése a hívő családokban napjainkban is áldásnak számít. Több cselekmény is létezett, amely segítségével a terhességi tesztek megléte előtt próbálták megállapítani, hogy teherbe esett-e a fiatalasszony. Egyik helyi hucul, de magyarul is beszélő adatközlőm a következő praktikát ismerte: *„Elmentek az orvoshoz, de olyan rituálét is hallottam, hogy egy növényre pisiltek, ha növény nem hal meg, akkor a nő terhes.”* (Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)

Voight Vilmos írja, hogy a születés és névadás szokáskörét egy-egy közösségben élő és működő szokásrendszer egészében kell elhelyezni, és így lehet értelmezni. Az egyes szokás-elemek megléte vagy hiánya, más elemmel való kicserélése, kapcsolódásainak rendje a maga konkrétságában jelzi egy adott közösség gondolkodását az újszülött gyermekről, végső soron az életről abban az értelemben, hogy mind az egyén, mind a család, mind a tágabb értelemben vett társadalom célja az élet folyamatosságának a fenntartása.<sup>60</sup>

A vizsgált településen még napjainkban is fontosnak tartja az egyén és egyben a közösség, hogy a gyermek meg legyen egyházilag keresztelve. Görögkatolikus adatközlőm szerint a keresztség egy életre szól, azt nem lehet megváltoztatni: *„Keresztelni csak egyszer lehet valakit. Igen, csak egyszer. Semmi új vallás vagy ateizmus nem tudja lebontani a szent pecsétet, amit a kereszteléskor kapunk. Ez olyan, mint a házasság szentsége, egyszer lehet. Az ortodoxoknál meg lehet szakítani, de nálunk nem”.* (Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)

---

<sup>59</sup> Voight 1988: 32

<sup>60</sup> Voight 1988: 38



A gyermek megszületése után, hagyományosan igyekeztek minél hamarabb megkeresztelni. A gyermekágyas asszonynak szigorú szabályokat kellett betartania, amelyet a közösség felügyelt, s megszegése rosszállást vont maga után. *„Volt, aki egy hét után, volt, aki két hét, volt, aki egy évesen, de ajánlatos minél hamarabb keresztelni a gyereket, Ez főleg régen volt szokás, mivel nagyon sok gyerek a születés után hamarosan meghalt, és nagyon rossz szemmel nézték azt, ha gyerek kereszteltelenül hal meg. Egy hiedelem szerint a keresztetlen gyerek lelke átkot hoz a családra, mivel nem tud megnyugvást találni, mert nem lehet Isten gyermeke. Nagyon fontos az, hogy a nő, vagyis az anyja, nem lehetett a keresztelőn, mivel, ha 40 napon belül keresztelik a gyereket, akkor a nő tisztátalannak számít, és nem léphet ki a házból, a templomba végképp nem jelenhet meg. A pap kereszteléskor, ha fiú, akkor az oltár felé emeli, ezzel Istennek ajánlja, Isten szolgájává teszi. Ha lány, akkor Szűz Mária oltárához, vagy szobrához teszi, ezzel a szeplőtelen anya szeretetében ajánlja a gyereket. Voltak olyan esetek, amikor egy tisztátalan nő, egy férfi előtt elment, ránézett, a férfi pedig nagyon rosszul érezte magát, és azóta nem lehetett gyereke. Vagyis, hogy ilyen nő, tudatlanul is zárt, átkoz, ezért be kell tartani a 40 napot, és nagyon szomorú, hogy manapság senki nem tartja be ezt az ősidők óta létező szabályt. Régebben még a nagymamám azt mesélte, hogy a nő csak akkor számított teljes mértékben tisztának, ha a 40 nap után gyónt szentáldozásban részesült.”* (Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)

A szemverésben, igézésben való hit még ma is nagyon erős a vizsgált településeken, s tapasztalatom szerint egész Kárpátalján, a fiatal generáció körében is, sőt a jelen helyzet azt bizonyítja, hogy Ukrajnában a betegségek magyarázata a szemmel való igézés, rontás felé tolódott el. A rontást már a gyermek megszületésétől próbálták elhárítani s ennek nagyon gazdag néprajzi szakirodalma van.<sup>61</sup> Rahón is léteztett a rontáselhárítási cselekmények gazdag tárháza, sőt napjainkban is hisznek benne.

*„Elsősorban, egy fokhagyma levelet tettek a gyerek jobb zsebében. Valaki piros cérnát kötött a kezére, de ezt nem szabad csinálni, mert ez a sátán karikája, ezzel nem védi meg a gyereket, persze, hanem a sátán kezébe adja. Ha a felnőtt észrevesz a, hogy egy gonosz szem, gonosz ember hatást akar gyakorolni a gyereke felett, akkor azt kell csinálni, hogy a bal vállán keresztül háromszor köp, és meg nem fordulva megy tovább. Ha már elkapta a rontást, akkor szentelt vizet kell innia, meg kell hinteni vele, ezeket a szavakat mondva: " A mindenható fényes isten szabadítson meg téged a gonosz lélek ellen" a templomba nagyon sok olyan esetről*

---

<sup>61</sup> Szendrey 1937: 140-150.; KissLajos 1919: 84-91.; Kiss Géza 1937: 162

*hallottam, hogy a mise közben több nő, tudatosan, vagy tudatlanul, a rontásokat küldött gyerekekre felnőttekre. A tünetek általában, olyan rosszullétek, olyan fejfájások, hányingerek, általános rossz érzet, amely eddig soha nem volt, vagy megmagyarázhatatlan. Tudtommal ilyen emberré úgy lehet válni, a sok gyűlölet, sátán megszállás, illetve akkor, ha a gyermeket az anyja eltávolítja a szoptatástól. Népiesen rossz szemnek nevezik. A keresztelés ebben is segít, nehezebben árt, fog rajta a rontás. Egyszer egy esküvő után hazajöttem, meg akkor nem voltak rendesen berendezve a házak, ezért kerteken keresztül mentem haza. És itt, ahol a ház áll össze egyszer csak hallottam egy gyerek sírását, egy Irdatlan, nem emberi hangokon síró gyermeket, de nem láttam senkit. Bementem a házba beszélt a nagymama tanította, hogyan kell cselekedni ilyen esetekben, elővettem egy új zsebkendőt, vagy egy új kendőt lehet elővenni, kimenni az utcára, arccal a sírás forrása felé fordulni, és ezekkel a szavakkal: " ha fiú vagy Ádám legyél, Ha lány vagy Éva legyél, az atya a fiú és a szentlélek nevében ámen" eldobni a zsebkendőt, ezzel megkeresztelve a gyermeket és örök nyugodalmat adva neki. Így is csináltam, és egész éjszaka nem tudtam odaadni, hanem imádkoztam. Amikor reggel kimentem az utcára, a zsebkendőt nem láttam már, nem volt ott, bár senki nem járt arra." (Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)*

A gyermekágyas asszony látogatása is szigorú szabályokhoz kötött. A vizsgált településen is kialakultak és máig élnek az anya-és csecsemőóvó hiedelmek: „A szokások szerint, a férfi, nem mindig tudott az apja jönni, de a lényeg az, hogy az első gyermeket meglátogató személy férfi legyen.

*Nem volt szokás először nőnek menni, Mert ezt nem tartották olyan becsesnek, még rossz hatással is lehetett egy más nő a gyerekeknek". (Leta Iván, helybeli 54 éves, görögkatolikus, ruszin férfi)*

A gyermekágyas asszonyról a közeli és távoli rokonok gondoskodtak.: „Személyesen 19 gyerekek vagyok keresztanyja, és minden éleknél úgy mentem először babalátogatóba, hogy vittem egy kis pénzt, hogy soha ne ismerje meg a nélkülözést, egy csokit, hogy az élete ilyen édes legyen, egy Szent tárgyat, hogy az istenhit erős legyen, és gyerekkora óta fejlődjön. A 19 keresztgyermekemből öt meghalt, de a többi él. Mindig imádkozok értük, kísérem az életüket, még akkor is lesz ő, ha vannak olyanok, aki már 71 éves". (Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)

A keresztszülők kiválasztása általában a barátok vagy a családtagok közül történik. A néprajzi szakirodalomban olvashatunk arról, hogy gyakran a települések köztisztelőben álló lakosait, vagy az átlagnál jobb anyagi körülmények között élőket hívták meg keresztszülőnek.<sup>62</sup> A rahói hiedelem szerint, van olyan tabu időszak, amikor nem lehet keresztszülő a kiválasztott. Ilyen például a terhesség ideje. A keresztszülőség, mint műrokonság hagyományosan a közösség érdekei szolgált. Ha bármilyen szerencsétlenség történt a szülőkkel, a gyermeket sok esetben a keresztszülő nevelte fel. *„A családból szoktak választani a leggyakrabban, de van olyan is, hogy baráti körből. A lényeg az, hogy szép, hogy a személy vallásos legyen, és segítőkész legyen, ha valamilyen gond lenne a családban. Mert a keresztszülő messzebb nem csak egy pillanatnyi állapot, hanem egy életre szóló elköteleződés, és régen megszűnt a szülők halála után, elsősorban a gyermeket a keresztszülőknél tudták átadni, nem is a saját nagyszüleitől. Ez a szokás most már elhalóban van. Most már inkább divattá vált a keresztszülőség. Viszont van egy népi hiedelem, szokás, hogy egy terhes nő nem kérnek fel keresztszülőnek, mert azt mondja hiedelem, hogy egy terhes nő, a keresztanya, akkor vagy az a gyerek, akit keresztel, vagy a saját gyereke meg fog halni. Ezért egyszer, amikor terhes voltam, felajánlották nekem, hogy keresztanyu legyek, de nemet mondtam, meg. terhes voltam az első gyerekemmel.”* (Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)

A magyar nyelvterület egyes részein egy gyermeknek több öt-hat, sőt annál is több keresztszülője lehet.<sup>63</sup> Kutatásaim szerint Rahón csak két keresztszülőt hívtak hagyományosan: *„Csak kettőnek szabad, sokszor hallottam azt, hogy több van, de ez nem helyes, csak 2-nek kell lennie egy nőnek, és egy férfinak.”* (Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)

A gyermekek névadási szokásai nagyot változtak az elmúlt időszakokban. A Rahón a 20. század második feléig jellemző névadási szokásokat jól mutatja a következő interjúrészlet: *„Nagyon gyakran a nevet úgy választották, hogy melyik szentnek az ünnepéhez van közelebb, ha ez nem lehetséges, vagy épp két név között van, akkor a szülő dönthetett, de régen az Iván, Péter, Mária, László, Párászka, Olena volt a leggyakoribb. Nagyon fontos volt, hogy egy bibliai név szolgáljon alapul, most lesz, ahogy látom, nagyon sok olyan név van, amely messze kerüli a Bibliát ez nem helyes. Egy hiedelem szerint, az olyan nevek, amelyek nem bibliai alapon, azok a gyerekek, nem tudnak teljes jogú istengyermekek lenni, mert a nevük, visszavezethető*

---

<sup>62</sup> Morvay 1984: 288-289

<sup>63</sup> Morvay 1984: 290

*valamilyen sátánista, gonosz lélek által sugallt névre. Nagyon gyakran az a szokás volt, hogy a szülő után adták a nevet, ezért nagyon sok családban több László, több Iván, több Mária volt.”* (Hrihircsák Olena helybeli 99 éves, görögkatolikus, ruszin hölgy)

A gyakori gyermekhalandóság miatt egyes vidékeken előfordult, hogy halott testvére nevét adták az újszülött gyermeknek. Rahón is ismert volt ez a hagyomány: Lehet adni halott testvére nevét a születendő gyermeknek. *Az én nevem is így jött, mert egy négy évvel idősebb nővérem volt, a kétévesen meghalt. Ő szintén Olena volt, halál után én is ezt, kaptam.”* Viszont ugyanaz az adatközlő elmondja, hogy csak akkor adhatják halott gyermeknek nevét egy másik testvérenek, ha az elhunyt meg volt keresztelve: *„Úgy hallottam, hogy keresztelelen gyerekek a nevét nem lehet újra felhasználni, mert az a név nem Isteni gyermekhez, Isteni lélekhez kapcsolódik, hanem egy halotthoz”.* (Leta Iván, helybeli 54 éves, görögkatolikus, ruszin férfi)

## Temetés

Telenkó Bazil Mihály szerint a születés, a fogantatás pillanata magába foglalja az elmúlást. Emberi világunk erre a kettőségre épül fel: Élet és Halál örök küzdelmére. Életünket úgy alakítjuk, hogy ennek a két részből álló világképnek minden eleme teret kapjon valós világunkban. Az elmúlás, a halál a teljes hanyatlás végső pillanatára emlékeztet. Minden embernek, minden korban és világrészen szembe kell néznie a halállal, valamilyen módon viszonyulnia kell hozzá.<sup>64</sup>

Nemcsak a keresztény vallás hatása, hanem a természeti jelenségek Ciklusságának folyamatos tapasztalása is, amelyek a halál egyenül a vég gondolata mellett például a folytatásba vetett hitre is utalnak. A halottakhoz való viszony az őshöz, sőt a közösség tagjainak egymáshoz való viszonyát is tükrözi.

Az öregkor folyamán a halálra való készülés felerősödik. Ez tükröződik az öregek mindennapi tevékenységében, amely egyre inkább arra irányul, hogy a távozni készülő rendezett viszonyokat hagyjon maga után. Jogi értelemben a végrendelet ennek a formája. Az előkészületek azonban kiterjednek a lelki, érzelmi, vallási szférákra, éppen úgy, mint az olyan gyakorlati előkészületekre, mint amilyen a halotti ruha, a szemfedél elkészítése vagy a sírhely megválasztása, megvásárlása, a síremlék felállítása.

A hagyományos kultúrában a halál előjeleinek számos eleme létezik. Az általam vizsgált településen lakosok nagy része vallásos világképéből eredeztetően a halált az élet természetes velejárójaként fogadja el. Azonban ismernek hiedelmeket, cselekményeket, amelyek segítségével előre próbálják kifürkészni a halált.

A magyar antropológiában a halotti szokások legnagyobb kutatója, Kunt Ernő, szerint: *„A paraszti halálkép számos megfigyelést, tapasztalatot, hiedelmet, mágikus eljárást ismer arról, hogyan lehet előre kifürkészni vagy elhárítani a halált, illetve milyen jelekre kell figyelni, amelyek figyelmeztetnek közeledésére. Az előjelek ismerete, a jóslásokkal együtt, a falusi közösségek életében mintegy a mindennapi életet irányító jelrendszer működött”*.<sup>65</sup>

Egyik adatközlőm szerint a halálnak sok előjel is lehet: *„Ha a kuvik madár szól, akkor abba a házba halott lesz; ha a kutya csúnyán vonj, az is halált jelent; ha leesik egy kép a falról,*

---

<sup>64</sup> Telenkó 2004 :23

<sup>65</sup> Kunt 1987: 87

vagy magától elreppen egy pohár, az is rosszat jelent” (Leta Iván, helybeli 54 éves, görögkatolikus, ruszin férfi)

Kunt Ernő a halált közvetlenül megelőző, azt kísérő, illetve azt követő jelekor még azt is írja. „Az előjelek, jóslatok között szét kell választanunk azokat a hiedelmeket, amelyek hozzávetőlegesen, általánosságban utalnak valakinek majdan bekövetkező halálára, és azokat, amelyek közvetlenül, pontosabban megadott időhatárokon belül előzik meg azt. A jóslatok és jelek időbeli érvényét figyelembe vevő csoportosítás lehetővé teszi, hogy az eddig előjelekként felfogott hiedelem közül külön csoportba soroljuk azokat, amelyek a halált kísérik, s amelyek azt közvetlenül követik”.<sup>66</sup>

Én is találkoztam többször a halál előre jelzésével a lakosok narratívában. Általában idősebb emberek mesélték, hogy álmukban megjelent valamelyik családtagjuk, aki hívta őket magával. Általában egy szép zöld mezőn állta, és arról beszélt, hogy neki nagyon jó ott, kövesse őt a családtagja.

Lator Ilona a viski halotti szokásokat bemutató kiadványában két nagy csoportra osztja az előjeleket, s említi a halált jelző álmokat is:

1. A valóságban tapasztalható jelek:- állatok jelzései
2. A közelgő halált jelző álmok.<sup>67</sup>

A halottkultusz egyik archaikus elemét örökítették meg Rahón az ott élő ruszin/ukrán lakosok: a halott etetését. Az egyik helyi lakos elbeszéléséből világosan látszik, hogy a kultusz napjainkban is élő. Az elmondott narratíva több ősi képzetet is érint. A szegények megetetése megnyugvást hoz a halottnak; az a halott, akinek nem ajánlanak fel áldozatként ételmezt, nem ehet a sajátjai közös asztaláról.

„Nálunk, mint a temetésre, úgy halottak napjára is misét fogadnak. Régebben az volt a szokás, hogy készítettek olyan kalácsot, tálat, mint a temetésre, de ez sokkal díszesebb volt. Ide már sajtot, vajot, kolbászt is tettek. De lényegében bármit tehettek, kinek mije volt. Volt egy olyan történet még a cseh uralom alatt, hogy egy fiatal nőnek meghalt a 6 éves lánya. Épp a temetőre sietett egy úgynevezett lapos tányérral, a tányér jelentése az, hogy a temetés után kivisznek édességet a sírra, ezt főleg akkor csinálják, ha egy gyerek hal meg. A temető felé

---

<sup>66</sup> Kunt 1897: 21

<sup>67</sup> P. Lator 2005: 120

vezető út köves volt és a nő elesett. A tányéron lévő összes édesség a földre hullott, és az ott játszó gyerekek gyorsan felszedték az egészet és megették. A nő bement a közeli boltba, újra vettél lapos tányéért, édességet. Éjszaka pedig azt álmodta, hogy a lánya hálás köszönettel fordul hozzá, mondván: " Köszönöm, hogy nem csak én ehettem az édességből, hanem a szegény gyerekek is!" Vagyis, ahogy látjuk, azt az ételt el lehet osztani a szegények között. Nagyon gyakran azt hallottam, hogy nem lehet elosztani azt az ételt, de én lehetőség alkalmán mindig elosztottam.

*Egyszer, amikor épp férjhez mentem s az anyám azt mesélte nekem, hogy ilyen halotti szertartásokat nem csinálhat az, akinek a házában nem halt meg senki. Mi pedig épp új házban élünk. Volt egy szomszédom, aki ebben az időben nem akart csinálni ilyen szertartást, és csak pénzt adott a papnak. Amikor ezt hallottam aznap éjjel azt álmodtam, hogy egy mezőn az összes általam ismert hölgy, aki meghalt, egy bükkfából készült asztalnál ült és nagyon finoman ettek valamilyen kását. És annak a nőnek az anyja, csak mellettük állt és nem tudott enni. Amikor meglátod hozzám jött, és azt mondta, hogy: "én azért nem tudok csatlakozni az ebédhez, mert a lányom nem készített nekem semmilyen ételt". Erről nem meséltem senkinek. Egy év múlva, pont azon a napon, újra álmodtam ezt. Ekkor már megkérdeztem anyámat, hogy mi teendő legyek. Azt mondta össze, hogy beszél a lányával. Közben megkérdeztem a papunkat is, hogy mi lehet ez, és azt mondta, hogy ez a lélek segélyhívása, éhezése az után, hogy a lánya gondozza őt. Ezután a lánya egy nagy tálat készített, ahol a legeslegjobb ételeket tette. Ezután nem álmodtam többé. A holt lelkek etetésével van még egy szokás, amelyet már nagyon régen nem gyakorolnak, de még a nagyapám gyakorolt a, és gyerekkoromban még tapasztaltam ezt. Ez általában szenteste volt, a családi vacsora után a morzsákat, a maradék ételt, italt egy nagy tálba tették, és reggelig az ablakra tették, így tisztelegve a holtak előtt. Volt egy olyan hiedelem, ha a tányéért vagy a pohár elmozdult a helyéről az egyik sarokból a másikba, akkor a lélek eddig nem volt elégedett, éhezett, Ha pedig nem mozdult, és semmi nem tűnt el, akkor a lélek elégedett a túlvilágon." (Leta Iván, helybeli 54 éves, görögkatolikus, ruszin férfi)*

Egész Kárpátalján, s így Rahón is fontos szerepe van a gyász megtartásának. A közeli hozzátartozók hagyományosan egy évig tartották a gyászt, amely szerint: nem volt szabad mulatságba menni, fekete ruhát kellett viselni. jellemző, hogy Rahón a gyászt a szláv lakosság szigorúbban tartja meg. Egyik adatközlőm a helyi huculok azon képzetéről beszélt, ha a házastársak közül egyikük meghal, a másiknak is készülni kell a halálra.

„Amikor meghalt a férjem, már 33 éve, én elkészítettem a ruhámat, A párnát meg a rózsafüzért, a koporsót, amelyben el fognak temetni. Ezt azért csináltam, mert nem akarom terhelni a gyerekeket ezzel, és a régi huculoknál volt olyan szokás, amely szerint, ha meghal a házastársa, akkor neki is készülni kell a temetkezéshez, volt egy olyan hirdető, hogy a házastárs meghívja magához a szeretet feleségét, vagy férjét.” (Leta Iván, helybeli 54 éves, görögkatolikus, ruszin férfi)

A tiltásokhoz kapcsolódó hiedelmek nemcsak a ruha színét, az életvitelt határozzák meg, de arra is kiterjednek, hogy a halott sírját sem szabad egy évig bolygatni. ennek azért is van jelentősége, mert egész Kárpátalján, így Rahón is presztízsnak számít a temetőben a sírok gondozása, a sírkövek minősége. E hiedelem azonban egy évig azt az egyszerű hantolt sírt őrzi meg egy évig, amelyre a hozzátartozók minél hamarabb szeretnének sírkövet helyezni.

„Nagyon sokan azt mondják, hogy egy éven keresztül semmit nem lehet csinálni a sírral. Az járja a hiedelem szerint, ha egy éven belül valamit csinálnak a sírral, akkor újabb halálesetet vonzanak be a családba. Ezért inkább nem bántják. Az öregek azt mondták, hogy temetéskor a pap lepecsételő a sírt, és ezt a pecsétet Egy éven keresztül nem lehet megsérteni, és csak egy év után, egy kisebb áldozat révén, illetve egy mise révén, egy megemlékezés, egy ebéd révén, segítségével, méltóképpen lehet megtörni ezt a pecsétet, lezárást. Manapság Pedig nagyon sokan nem tartják be ezt a szokást, és csak 40 napig tartják a sírt érintetlenül. A szentírásban is egy év van leírva, és a pecsét megtörése után lehetséges az új szerződést, mert addig még mindig érvényes a régi házassági "pecsét." (Leta Iván, helybeli 54 éves, görögkatolikus, ruszin férfi)

Az archaikus közösségekben még napjainkban is hisznek abban, bizonyos tárgyakat el kell temetni a halottal. ha az úgy temetik el, hogy valamilyen hiányt érez, akkor kísértet alakjában vissza is járhat. „Sok minden szoktak betenni, pénzt és zsebkendőt, rózsafüzért, kedvenc tárgyait, imakönyveket, de ami a kötelező, az egy gyertya, Ez főleg, ha a házában haldoklik, akkor már a kezébe adják, és ezzel el is temetik.” (Leta Iván, helybeli 54 éves, görögkatolikus, ruszin férfi)

Az élők és a halottak világának elkülönítése napjainkban is él a lakosok tudatában. ennek a szemléltetéséről szól az egyik beszélgetőtársam hiedelemmondája, amelyben istenítélet áldozata lesz az a fiatalember, aki éjszaka beavatkozik a holtak világába.



*„Egyszer volt egy fiatal fiú, és egy olyan játékot játszott, hogy feladatokat kaptak, és neki az volt, hogy egy sírról hozzon el egy keresztet. Ezt nem szabad. Ő forrófejű volt és megcsinálta. Elhozta, és megnyerte azt az egy liter vodkát. El is vitte vissza a sírra. Egy jó ideg nem jött haza, már félni kezdtek, elmentek utána, és a síron találták a fiút holtan. Amikor vissza akarta tenni a keresztet a föld elkezdte elnyelni és a kereszt maga alá temette, úgy meg is halt. Ehhez az a hiedelem tartozik, hogy az a kereszt, amelyet a halott megkap az az ő keresztje, és csak elégetni lehet, aki elveszi a keresztet és kiviszi a temető területe mögé a saját keresztjévé teszi azt, a lelket pedig, ha nem érkezett a mennybe menni itt hagyja. És keresztje csak a halottnak van, ezért, aki ellopta a keresztet hamarosan meghal. Ezért éjszaka nem lehet meglátogatni a temetőt.” (Leta Iván, helybeli 54 éves, görögkatolikus, ruszin férfi)*

## IV. Összegzés

Szakedolgozatomban egy szórványtelepülés, Rahó népszokásainak gazdagságába próbáltam betekintést nyújtani. Kutatómunkám során messzemenően figyelembe vettem a település földrajzilag elzárt, valamint multikulturális helyzetét. A vallási és a nemzeti sokszínűség egyben különleges helyzetet teremtett számomra a népszokások összehasonlítása terén. Bár sok nehézségbe ütköztem a gyűjtési munkálatokat illetően (karantén, ukrán-orosz háború), azonban mégis siker koronázta tevékenységemet, hiszen az adatok bőséges tárházát sikerült lejegyeznem, összehasonlítanom, szakirodalmi alapokra helyezni. A két meghatározó etnikum – a ruszin/ukrán és a magyar –, az egymás mellett élés folyamán kialakította a közös kapcsolódási pontjait az élet különböző területein, így a mindennapi életet meghatározó népszokások területén is.

Munkám végeztével úgy érzem, sikerült bebizonyítanom a bevezetésben vázolt hipotéziseimet. Rahón, a 21. században is a nagyon gazdag szokáshagyománnyal találtam magam szembe mind a jelesnapi mind az emberélet fordulóihoz köthető szokások terén. A vallási és etnikai kontaktzóna helyzetben lévő település szokás hagyományai kölcsönhatással vannak egymásra. A néha egészen archaikus elemeket is tartalmazó népszokások Rahón is a változás folyamatában vannak. A gyűjtött szokásanyag összehasonlító vizsgálata alapján megállapítható, hogy a szláv népszokások messzemenően több autentikus elemet őriztek meg, de a magyar szokáselemek is archaikusabbak az alföldi, tömbmagyarság szokásainál.

Végezetül pedig, a kutatás során bebizonyosodott az a feltevés, hogy a Rahón élő magyarság szokáshagyományaiban az asszimilációs folyamatok révén nagyarányú beolvadás figyelhető meg. Reményeim szerint szakedolgozattal hozzájárultam Rahó szellemi értékei egy szegmensének megmentéséhez, s egyben a lejegyzett és elemzett szokásanyag alapot biztosít majd a további hasonló kutatásokhoz.

## V. Резюме

Моя робота покликана досліджувати міжетнічні зв'язки в маленькому, гірському містечку- Рахові.

Унікальне географічне розташування, історичні події дуже сильно вплинули на розвиток і формування міжетнічних відносин, традицій тих народів, які проживають в Рахові. Для мене найважливішими народами, з точки зору наукової роботи, були угорський та русинський народ. Дослідження цих народів проходило за дуже важких обставин, наприклад карантину, але не зважаючи на всі труднощі я зміг довести свої тези, які поставив перед початком дослідження та аналізу.

Висновками можу сказати, що у 21-му столітті в Рахові збереглися надзвичайно старі, незвичні традиції, які народжені разом від двох культур. Звісно угорська культура зазнає різких змін через те, що багато людей одружуються з іншими народами, а там змішуються традиції. Змішання традицій народжує нові, досі невідомі звичаї, які стають новою реальністю народу.

## Szakirodalom

Balassa- Ortutay, 1979, 616) 1. Balassa Iván- Ortutay Gyula 1999 Népszokások-  
dramatikai hagyományok, In.: Magyar Néprajz VII. Akadémiai Kiadó,  
Budapest, 567- 632

BÁLINT SÁNDOR

1942, *Egy magyar szeptember. Orosz István önéletrajza*, Franklin-Társulat, Budapest

1937 Népünk ünnepei. Az egyházi év néprajza. Budapest, Szent István Társulat

BÁRTH Dániel

2013 Ételek és italok megáldása. Népi igények és egyházi kínálat a kora újkortól  
napjainkig. Forrás: <https://edit.elte.hu/xmlui/handle/10831/21925>.  
(utolsó megtekintés: 2021. 06. 13.).

BARNA GÁBOR

2004, *Népi vallásosság*, Szeged- Budapest

BARTHA Elek

1999 Görög katolikus ünnepeink szokásvilága. Debrecen, Kossuth Lajos  
Tudományegyetem Néprajzi Tanszéke

Bárth János

1990 A katolikus magyarság vallásos életének néprajza. In: Magyar Néprajz VII.  
Népszokás, néphit, népi vallásosság. Főszerk. Dömötör Tekla. Budapest, 331–  
424.

САМОТІС, Ярина

2014 Традиційна великодня обрядовість буковинських гуцулів (на матеріалах  
етнографічних експедицій) Народознавчі зошити. серія історична. № 1.  
103-113. Forrás: <https://nz.lviv.ua/archiv/2014-1/14.pdf> (Utolsó megtekintés:  
2021. 06. 17.)

DÖMÖTÖR TEKLA

1972, *Az emberi élet fordulóihoz közeledő népszokások*, Gondolat, Budapest

1981, *A magyar nép hiedelemvilága*, Corvina, Budapest

1964, *A magyar néphit és népszokások- Kelet és Nyugat között*. In. Ethn. LXXV. 189-197

Földvály Miklós István: A pászkavacsora emlékezete a kereszténységben és a húsvéti ételszentelés. Forrás: <http://class-phil.elte.hu/sites/default/files/profilok/foeldvarymiklosistvan/Convivium-Foldvally-VB-FM.pdf> (utolsó megtekintés: 2021. 06. 10.)

#### GYÖRGYI ERZSÉBET

1990, *A házasságkötés szokásai*, In.: Paládi-Kovács Attila (szerk.): *Magyar Néprajz VII*, Budapest

#### HOPPÁL MIHÁLY

1976, *Hiedelmrendszer, világkép és mitológia* (Függelék: az uráli népek világmodellje)  
In.: Voigt- Szépe- Szerdahelyi (szerk.) 1976, 69-75 HOPPÁL MIHÁLY 1977,  
Esemény- Elbeszélés- Közösség. In.: Istvánovits- Kríza (szerk) 1977: 61-85

#### JUNG KÁROLY

1978, *Az emberélet fordulói*. Gombosi népszokások. Újvidék

#### KÉSZ MARGIT

A hagyományörzés lehetőségei az oktatásban. In: *Közoktatás. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség Lapja*. XI. évfolyam, 2005/1. szám. 9-11.

2006 *Gyógyító hagyomány Kárpátalján. Úgy ne ártson néked...* Ungvár: Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség

2019a Az archaikus népi imádságok az egyéni vallásgyakorlatban a 21. századi Kárpátalján. In Tánczos Vilmos – Peti Lehel (szerk.) Mágia, ima misztika. Tanulmányok a népi vallásosságról. 113-128. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület

2016 „Foly a szent vére, szomorkodik szent lelke, hervad szent színe” – archaikus népi imádságok Kárpátalján. Együtt folyóirat. A Magyar Írószövetség kárpátaljai írócsoportjának folyóirata. 18. évf. 5. sz. 71-83.

2019b Sok szép imádságot leírtam. Archaikus imák a szakrális nép kéziratos füzetekben Ugocsa megye magyar falvaiban. In Jakab Albert Zsolt – Peti Lehel (szerk.): Aranymadár. Tanulmányok Tánczos Vilmos tiszteletére. 79-92. Kolozsvár: IDEA Nyomda

#### KISS LAJOS

1964, Lakodalomas dalok. Zeneműkiadó, Budapest

1919, A születéssel, kereszteléssel és felneveléssel járó szokások, babonás hiedelmek Hódmezővásárhelyről. Ethn. XXX. 84-91.;

#### KÓS KÁROLY

1972, Népélet és néphagyomány, Tíz tanulmány, Kriterion Kiadó, Bukarest

#### KOVÁCS ENDRE

1988, Bölcsőtől a koporsóig, Intermix

Kiss Géza 1937, Ormányság Sylvester R.T. Budapest

#### KISS Lajos

1919. A születéssel, kereszteléssel és felneveléssel járó szokások, babonás hiedelmek Hódmezővásárhelyről. Ethnographia XXX. 84-91.

#### KRESZ Mária

1949 - A hagyományokba való belenevelődés egy paraszt faluban. In: Bárci Géza (szerk.): Népr. Tan. 53–92. Budapest

. LATOR ILONA

2005, „Kimegy a lelke, marad a test”, Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest

LOVÁSZ Irén

2002 *Szagrális kommunikáció*. Budapest: Európai Folklór Intézet

MOHAY Tamás

1999 *A népi vallásosságról*. In Enyedi György (szerk.): Magyar Tudomány. Valláskutatás: Weissmahr Béla, Horváth Pál, Mohay Tamás, Tomka Miklós, Kamarás István, MátéTóth András és Balogh Margit írásai. CVI. kötet – Új folyam. XLIV. kötet. 5. szám. 543. Budapest: Akadémiai Kiadó Rt.

MOLNÁR JÓZSEF: A halott és eltakarítása Hajdúnánáson, In.: Ethn. XLIX.138-148, 1938

MOLNÁR V. JÓZSEF: Az emberélet szentsége, Debrecen, 2001

Morvay Judit 1981 *Asszonyok a nagycsaládban. A mátraalji palóc asszonyok élete a múlt század második felében*. Akadémia Kiadó, Budapest

PÓCS Éva

1980 *Népi vallásosság*. In Ortutay Gyula (szerk.): Magyar Néprajzi Lexikon. Harmadik Kötet K-Né. 731. Budapest: Akadémiai Kiadó

2003 *Igézet, szemverés: a nézéssel való rontás hiedelmei és rítusai*. Létünk. Társadalom, tudomány, kultúra. A szemverés hiedelemvilága. 33. évf. 2003. – 1-2. sz. 54-56.

2006 „Vannak csodák, csak észre kell venni.” *Helyi vallás, néphit és vallásos folklór*  
Gyim

PUNYKÓ MÁRIA

1993, *Tűzoltó nagy madár. Bergújfalui népmesék és mondák*, Hatodik Síp Alapítvány, Ungvár-Budapest

## SOLYMOSSY SÁNDOR

1943, *A magyar ősi hitvilág*, In.: A magyarság néprajza 2. kiad. IV. 310-382

SZENDREY Ákos 1935b - Lakodalmi előkészületek. Ethn. XLVI. 48–51.

## SZENDREY ZSIGMOND

1933, *A magyar népszokások osztályozása*, In.: Ethn. XLIV. 21-30

1937, Szendrey Zsigmond: A varázscselekvések személye, ideje és helye. Ethn. XLVIII.. 140-150.;

## TÁTRAI ZSUZSANNA

1990, Jeles napok- Ünnepi szokások, In.: Paládi-Kovács Attila (szerk.): Magyar Néprajz VII, Budapest

Tátrai Zsuzsanna – Karácsony Molnár Erika 1997 : Jeles napok, ünnepi szokások. Planétás Kiadó. Budapest

## VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

1992, Vannak ringó bölcsők – Kárpátaljai magyar népballadák, Intermix kiadó, Budapest-Ungvár

Verebélyi Kincső 1998 : Szokás. In: Voigt Vilmos (szerk.) : A magyar folklór. Osiris Kiadó, Budapest

Végh Antal 1982 *Több nap mint kolbász*. Móra Ferenc Ifjúsági Kiadó, Budapest

Voigt Vilmos 1998, A Magyar Folklór, Osiris Kiadó



Ім'я користувача:  
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:  
1011136547

Дата перевірки:  
10.05.2022 23:34:17 EEST

Тип перевірки:  
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:  
11.05.2022 19:19:48 EEST

ID користувача:  
100006701

Назва документа: Titor Zoltan\_Magyar\_szakdolgozat\_2022

Кількість сторінок: 48 Кількість слів: 12503 Кількість символів: 90572 Розмір файлу: 419.70 KB ID файлу: 1011033705

## 3.32% Схожість

Найбільша схожість: 1.83% з Інтернет-джерелом (<http://mek.niif.hu/02100/02152/html/07/238.html>)

3.14% Джерела з Інтернету 18 ..... Сторінка 50

0.27% Джерела з Бібліотеки 2 ..... Сторінка 50

## 0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

## 0% Вилучень

Немає вилучених джерел

## Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 16398